Jaardocument 2017

Stichting
RijksmuseumTwenthe

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

Behorende bij brief nr. 805 d.d. 13/4/18
paraaf .....

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Inhoud

Akkoordverklaring Raad van Toezicht 5
Bericht van de Raad van Toezicht 7
Bestuursverslag 9

1. Publieksactiviteiten
    1.1 Tentoonstellingen
    1.2 Kleinere presentaties in 2017
    1.3 Collectiepresentaties in 2017
    1.4. Activiteiten
2.. Educatie
    2.1 Roombeek Cultuurpark Educatie
    2.2 Educatie | ontwikkelingen PO
    2.3 Cultuureducatie met Kwaliteit
    2.4 Educatie | ontwikkelingen VO
    2.5 Educatie | ontwikkeling MBO
    2.6 Samenwerking en netwerk
    2.7 Kengetallen educatie
3. Analyse van het publiek
    3.1 Marketingorganisatie
    3.2 Publieksprofiel 2017
    3.3 Marketing en communicatie kosten/opbrengsten
    3.4 Gerealiseerde free publicity – mediawaarde
4. Collectie
    4.1 De knelpunten te lijf
    4.2 Het digitale museum en het netwerkmuseum
    4.3 Registratie en documentatie
    4.4 Aankopen, schenkingen en langdurige bruiklenen
    4.5 Restauratie
5. Bestuurlijke en organisatorische zaken
    5.1 Personeel en organisatie
    5.2.Raad van Toezicht
6. Zakelijke en financiële analyse

Activiteiten & bereik 27
Financiële verantwoording 28

Balans per 31 december 2017
Categoriale exploitatierekening over 2017
Categoriale en functionele exploitatierekening over 2017
Kasstroomoverzicht
Personeel en vrijwilligers
Toelichting
Specificatie van posten op de balans
Toelichting op de categoriale exploitatierekening
Toelichting op de categoriale en functionele exploitatierekening
Overzicht huisvestingslasten
Resultaatbestemming 2017
Rapportage WNT

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Rijksmuseum Twenthe
Lasondersingel 129-131
7514 BP Enschede
053 4358675
info@rijksmuseumtwenthe.nl
www.rijksmuseumtwenthe.nl

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Akkoordverklaring
Raad van Toezicht

Het bestuursverslag 2017 van Stichting Rijksmuseum Twenthe is goedgekeurd in de vergadering van de Raad van Toezicht van de Stichting Rijksmuseum Twenthe op 26 maart 2018.

Raad van Toezicht	Drs. J.W. Boomkamp (voorzitter)
	Drs. M. Altink
	Mr. Dr. E. Helder
	Mr. G.J. Jansen
	Mevrouw Drs. J. Kiers
	Mevrouw I. Kleinsman
Directeur	Drs. K.A. Odding

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Bericht van de Raad van Toezicht

2017 was het eerste jaar waarin de samenstelling van de Raad van Toezicht van Rijksmuseum Twenthe gelijk was aan die van Museum TwentseWelle. Na de vergaande inhoudelijke, organisatorische en bestuurlijke samenwerking die al in 2016 tot stand kwamen is nu ook eenheid in het toezicht gerealiseerd door middel van een personele unie. Voor beide musea is nu dus één bestuurder en een voor beide organisaties identiek samengestelde Raad van Toezicht actief. Hiermee is de samenwerking en samenhang, en daarmee de strategische koers en organisatorische inrichting, van beide musea geborgd.

Gedurende het afgelopen boekjaar was er één directeur-bestuurder verantwoordelijk voor het bestuur van de twee musea. Deze bestuurder werd bijgestaan door een adjunct-directeur die zich vooral richtte op het transitieproces van de twee musea. In het kader van dit transitieproces is er veel aandacht besteed aan allerlei processen en systemen die de komende jaren van groot belang zullen zijn bij de verdere verbetering van de efficiency van de bedrijfsvoering van Rijksmuseum Twenthe en Museum TwentseWelle.
Ook de voorbereiding en uiteindelijk realisatie van de 'herordening' van de organisatie nam veel aandacht in het afgelopen jaar. Na de eerste integratie van de beide musea in 2016 is de organisatie in 2017 geoptimaliseerd waarbij er vier afdelingen zijn gevormd: bedrijfsvoering, publiek, Twentelab (collecties en kennis) en Marketing & Development. Alle vier de afdelingen werken voor de beide musea gezamenlijk.

Het samengaan met Museum TwentseWelle biedt Rijksmuseum Twenthe veel nieuwe kansen. Een belangrijke kans betreft het beheer en behoud van de collectie. De depotvoorzieningen van Rijksmuseum Twenthe zijn al jaren niet op niveau, zowel qua omvang van de depots (te klein) als qua kwaliteit van het externe depot in Leek. Ook het restauratieatelier is te klein en niet voldoende geëquipeerd voor de huidige tijd. Samen met TwentseWelle werkt Rijksmuseum Twenthe nu aan het zogenoemde Twentelab, te vestigen in het gebouw van TwentseWelle, met extra depotruimte en een ruim restauratieatelier. Als Raad van Toezicht hopen wij dat deze belangrijke vernieuwingen de aanleiding voor het ministerie zullen zijn om nog eens te kijken naar de bekostiging van de beheer- en behoudsfunctie van het museum die momenteel ten enenmale onvoldoende is om de kosten te dekken.

De Raad van Toezicht vergaderde in het verslagjaar zesmaal: 16 januari, 20 maart, 22 mei, 3 juli, 11 september en 13 november. In de vergadering van 3 juli is uitgebreid gesproken over de museale strategie. De andere bijeenkomsten waren reguliere vergaderingen waarin vele inhoudelijke, organisatorische en financiële onderwerpen werden besproken. In de vergadering van 20 maart werd de jaarrapportage 2016 behandeld en in de vergadering van 13 november de plannen voor 2018 alsmede de jaarbegroting 2018.
De Raad van Toezicht kent een auditcommissie en een renumeratiecommissie. De auditcommissie is twee keer bij elkaar geweest te voorbereiding op de vergaderingen met de financiële jaarstukken. De renumeratiecommissie heeft de honorering van en het functioneringsgesprek met de bestuurder voorbereid. Daarnaast heeft een delegatie van de Raad van Toezicht overleg gevoerd met de Ondernemingsraad / Personeelsvertegenwoordiging van de beide musea.

De Raad van Toezicht van Stichting Rijksmuseum Twenthe
voor deze de voorzitter, Wim Boomkamp

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Bestuursverslag

Oogsten en zaaien

Het afgelopen jaar was een jaar van oogsten én van zaaien Laten we beginnen met het oogsten Na een lange voorbereiding opende op zaterdag 11 februari de tentoonstelling "In het hart van de renaissance" met meer dan veertig topstukken uit de Italiaanse renaissance Nooit eerder waren er zoveel prachtige werken van schilders als Rafael, Titiaan, Bellini, Tintoretto en vele andere Italiaanse meesters uit de vroege zestiende eeuw in Nederland te zien De tentoonstelling was een fraai voorbeeld van een ambitieus internationaal samenwerkingsproject waar Rijksmuseum Twenthe de afgelopen jaren faam mee heeft opgebouwd, ditmaal met de Pinacoteca Tosio Martinengo in Brescia Een andere tentoonstelling waarmee het museum zich het afgelopen jaar heeft onderscheiden was "Ik speel dus ik ben" met een groot aantal kinetische sculpturen van zeven kunstenaars Mede dankzij een aankoopsubsidie van het Mondriaan Fonds was Rijksmuseum Twenthe voor het eerst in jaren weer in staat om hedendaagse kunst te verwerven Van iedere kunstenaar in deze tentoonstelling heeft het museum werk aangekocht Bij dit jaarrapport is een bijlage gevoegd met een overzicht van de in de afgelopen twee jaar verworven hedendaagse kunstwerken

In het najaar opende een prachtig tweeluik van tentoonstellingen naar aanleiding van de eerste presentatie in Nederland ooit van de 17e eeuwse meester van de bosgrondtaferelen Otto Marseus van Schrieck De fascinatie van deze kunstenaar voor de meest onaanzienlijke 'schepselen Gods' inspireerde ons tot een tweede tentoonstelling onder de noemer "De aard der dingen" met negen hedendaagse tekenaars die zich net als Van Schrieck laten leiden door natuurlijke vormen In TwentseWelle opende vrijwel gelijktijdig de tentoonstelling "Van nul- tot duizendpoot" over de mechaniek van het leven en over de wijze hoe wij mensen ons door de natuur laten inspireren bij de bouw van robots Bij het tweeluik in het Rijksmuseum en de presentatie in TwentseWelle verscheen één publicatie onder de noemer "Schepselen" Dit tijdschrift dat in grote oplage gedrukt is en voor een zeer bescheiden bedrag gekocht kon worden is één van de mooiste illustraties hoe de twee musea elkaar niet alleen organisatorisch versterken maar ook inhoudelijk inspireren

2017 was een jaar van oogsten met maar liefst 74 400 gewone bezoekers en daarnaast een bereik van bijna 44 700 leerlingen via Roombeek Cultuurpark Educatie Daarmee is het totale bereik van ons Rijksmuseum in 2017 maar liefst 119 100 mensen Een andere mijlpaal die hier genoemd mag worden is de ingebruikname in het voorjaar van het hoogst innovatieve, digitale museum In het digitale museum is vrijwel de hele collectie ontsloten via de website Ieder objectrecord is verrijkt met informatie die door 'Linked Open Data' op onze site gepresenteerd wordt Naast deze geautomatiseerde vorm van verrijken van de data werkt er een team van circa 15 vrijwillige kunsthistorici en liefhebbers om de objectrecords aan te vullen met informatie die elders op het web te vinden is zoals video's, afbeeldingen en databases Dit team heeft het afgelopen jaar ook een aanzienlijk aantal digitale tentoonstellingen geproduceerd waarmee de website blijvend verrijkt is

2017 was tevens een jaar van zaaien Zo heeft het museum in 2017 alle behoud- en beheerprocedures betreffende de collectie onder de loep genomen en waar nodig geactualiseerd De structureel te lage bekostiging voor deze werkzaamheden die het museum vanuit de overheid ontvangt heeft de urgentie verhoogd om de processen zo efficient mogelijk in te richten Het financieel tekort dat desondanks op deze kerntaak van het museum is ontstaan heeft de instelling uit andere middelen moeten dekken

Na een aantal jaren waarin vooral aandacht uitging naar de versterking van de publiekstaak heeft het museum in 2017 de basis gelegd voor extra investeringen in de collectietaak Onder de noemer Twentelab werkte het Rijksmuseum dit jaar samen met TwentseWelle aan een nieuw collectie- en kenniscentrum dat gerealiseerd zal worden in het gebouw van TwentseWelle In dit Twentelab, dat wij hopen nog gedurende deze Cultuurnotaperiode te kunnen realiseren, komt de reeds lang gewenste uitbreiding van het depot samen met een modern en goed geoutilleerd restauratieatelier In het kenniscentrum van het Twentelab komen niet alleen de bibliotheken van beide musea maar ook uitstekende faciliteiten voor de tientallen liefhebbers en vrijwilligers die ook nu al samen met de betaalde krachten onderzoek doen aan de uiterst gevarieerde collecties van de musea

Rijksmuseum Twenthe en Museum TwentseWelle willen zich samen ontwikkelen tot aanjagers van het culturele ecoklimaat van Twente en van heel Oost-Nederland Het motto van beide musea hierbij is 'regionaal geworteld en internationaal verbonden' Na het bouwen aan nationale en internationale netwerken in de afgelopen jaren zal Rijksmuseum Twenthe de komende jaren veel aandacht schenken aan de

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf ....

uitbreiding van de regionale netwerken. Ook daarvoor zijn veel voorbereidende werkzaamheden verricht in het afgelopen jaar. Zo werd in het voorjaar van 2017 een servicecenter voor de beide musea gezamenlijk in gebruik genomen. Vanuit dit servicecenter zullen tal van kleinere activiteiten worden georganiseerd. Het servicecenter is ook het front office voor de vele liefhebbers, vrijwilligers, donateurs en (bedrijfs)vrienden. Daarnaast is er een modern databasesysteem in gebruik genomen om de almaar toenemende contacten en relaties zo persoonlijk mogelijk te kunnen bedienen. Voor de bouw van onze museale community zijn zo'n servicecenter en databasesysteem onmisbare hulpmiddelen.
Een andere ontwikkeling die dit jaar plaatsvond en waarvan wij de komende jaren hoge verwachtingen hebben is de geruisloze opheffing van de vriendenvereniging. Dit is niet gebeurd omdat we onze vrienden niet waarderen maar omdat we ze veel dichter op de organisatie willen hebben. De vrienden zijn donateurs geworden van de Stichting Rijksmuseum Twenthe Fonds. Op deze wijze kunnen we de werving van en contacten met onze vrienden veel professioneler organiseren. In navolging van enkele grote musea is ultimo 2017 een afdeling development gevormd om de werving van vrienden en sponsors sterk te professionaliseren.

De vorming van deze nieuwe afdeling maakte onderdeel uit van een bredere herordening van de museale organisatie. Medio 2016, toen het Rijksmuseum en TwentseWelle hun samenwerking aankondigden, was al een eerste stap gezet op het vlak van de integratie van de twee organisaties. De nieuwe organisatieopzet is gedurende 2017 voorbereid en per 1 januari 2018 definitief geïmplementeerd. De nieuwe structuur voorziet in vier afdelingen: de afdeling publiek die verantwoordelijkheid draagt voor de realisatie van alle publieksactiviteiten; het Twentelab dat verantwoordelijk is voor de collecties en voor kennis; de afdeling Marketing en Development en tot slot de afdeling Bedrijfsvoering. Onder leiding van de directeur-bestuurder vormen de vier afdelingshoofden het nieuwe managementteam.

2017 was zoals gezegd niet alleen een jaar van oogsten maar ook van zaaien. Zaaien om het Rijksmuseum samen met TwentseWelle de komende jaren verder te laten groeien als musea van de verbeelding; musea dus waar innovatie en de kracht van menselijke creativiteit centraal staat; waar collega-instellingen (nationaal en internationaal) door geïnspireerd worden en waar mensen uit de regio zich mee willen verbinden.

Arnoud Odding,
directeur-bestuurder Stichting Rijksmuseum Twenthe

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

1. Publieksactiviteiten

1.1 Tentoonstellingen

Silvia B. – OF BEAUTY AND DOUBT
t/m 7 mei 2017

In het najaar van 2016 opende de tentoonstelling OF BEAUTY AND DOUBT de eerste museale overzichtstentoonstelling van de Rotterdamse kunstenaar Silvia B (1963) Aan de hand van ruim veertig beelden, tekeningen en foto's van de afgelopen 25 jaar werd de bezoeker meegenomen in haar met zorg geconstrueerde universum, dat wordt bevolkt door ongrijpbare wezens die het midden houden tussen mensen en dieren, kinderen en volwassenen of mannen en vrouwen
Schoonheid en twijfel lopen als een rode draad door het oeuvre van Silvia B Haar beelden van hybride creaturen oefenen in eerste instantie vaak een grote aantrekkingskracht op de beschouwer uit Maar hun aantrekkelijke voorkomen blijkt al snel niet eenduidig Naast schoonheid dringen zich imperfectie, vervreemding en verontrusting aan de kijker op

In het hart van de Renaissance
12 februari t/m 18 juni 2017

In samenwerking met de Pinacoteca Tosio Martinengo in Brescia organiseerde Rijksmuseum Twenthe in 2017 een tentoonstelling van vijfenveertig topstukken van zestiende-eeuwse Italiaanse schilderkunst Behalve werk van de beroemde schilders uit Rome en Venetie, bood de expositie een ruime keuze van hier minder bekende, maar onweerstaanbaar aantrekkelijke schilderijen van meesters uit Noord-Italie Voor het eerst werd in Nederland een zo belangrijke groep Noord-Italiaanse renaissanceschilderijen getoond Naast het grote bruikleen van het museum in Brescia waren er werken te zien uit diverse andere Italiaanse collecties (Fondazione Sorlini, Museo Lechi , Galleria Palatina, Galleria dell'Academia Venetie, Palazzo Pitti Florence)

Blikvangers in de expositie waren enkele werken van Rafael, van wiens hand in Nederlandse collecties geen enkel werk aanwezig is Omstreeks 1505 beschilderde hij het kleine paneel met een aangrijpende voorstelling van een halffiguur van Christus Evenmin vertegenwoordigd in ons land is Rafaels oudere tijdgenoot Giovanni Bellini, van wie een intieme en tegelijk statische Maria met Kind werd geexposeerd Zowel van de hand van Titiaan als Tintoretto waren er imposant portretten

Een bijzondere bijkomstigheid bij de tentoonstelling is dat Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en president Sergio Mattarella van Italie het beschermheerschap van de tentoonstelling 'In het hart van de renaissance' hebben aanvaard

Wolvecamp & De Weerd. Geestdrift voor de schilderkunst
21 mei t/m 15 oktober 2017

Met de tentoonstelling *Geestdrift voor de schilderkunst* vertelde Rijksmuseum Twenthe het verhaal van de vriendschap tussen Theo Wolvecamp (1925-1992) en Eef de Weerd (1926-1989) twee schilders uit Hengelo die op de golven van de naoorlogse vernieuwingsdrift hun artistieke opmars maakten Hun schildercarrières namen soms verschillende routes Zo vertrok Theo Wolvecamp naar Amsterdam en Parijs, waar hij aan de wieg stond van de experimentele Cobra-beweging Eef de Weerd maakte omzwervingen langs Enschede en Wolfheze Maar steeds kruisten hun paden in Hengelo Met 40 schilderijen en werken op papier – bruiklenen van onder meer het Gemeentemuseum Den Haag, Museum de Fundatie, de Gemeente Hengelo en verschillende particulieren – presenteerde RMT het verhaal van een levenslange vriendschap waarvan het cement werd gevormd door een ongekende geestdrift voor de schilderkunst

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Ik speel, dus ik ben
9 juli t/m 22 oktober 2017

In de zomer van 2017 waren de tentoonstellingszalen van Rijksmuseum Twenthe volop in beweging Zeven kunstenaars toonden er hun kinetische installaties Deze kunstenaars werken allen op een speelse en onderzoekende manier Niet een van tevoren bepaald idee is voor hen leidend, maar de mogelijkheden die zich in het proces van het maken voordoen Het draait niet om het zoeken, maar om het vinden het vinden van nieuwe beelden en nieuwe ervaringen Maar ook het vinden van onverwachte schoonheid in het alledaagse
De deelnemende kunstenaars delen niet alleen deze mentaliteit Ze hebben ook gemeen dat hun experimenteerdrift resulteert in bewegende en vaak ook interactieve installaties en beelden In de tentoonstelling was werk te zien van Zoro Feigl, Michiel Martens & Jetske Visser, David Scheidler, Bert Schoeren, Peter Zegveld en Christiaan Zwanikken

Eind 18de eeuw schrijft de Duitse filosoof en dichter Friedrich Schiller 'de mens is alleen helemaal mens wanneer hij speelt ' Voor Schiller is het aangewezen speelterrein de esthetische wereld, de wereld van de kunst Via rituelen, taboes en symboliseringen creeert de mens een symbolisch universum dat verlichting biedt, aldus Schiller Het spel van de kunst – het uitdrukking geven aan de verbeelding – maakt de mens tot mens Woorden met dezelfde strekking worden zo'n 150 jaar later opgeschreven door de Nederlandse historicus Johan Huizinga 'Alles wat wij cultuur noemen komt voort uit spel', schrijft hij in zijn beroemde boek Homo Ludens uit 1938 Hij zag het spel als bron voor ontwikkeling
Dat geldt ook voor de zeven kunstenaars in de tentoonstelling Ik speel, dus ik ben Ook voor hen is het spel de bron voor ontwikkeling Hun werken ontstaan door te spelen, te experimenteren, te mislukken en weer door te gaan Het is een mentaliteit, een speelse en nieuwsgierige experimenteerdrift, die uiteindelijk leidt tot installaties zoals te zien in deze tentoonstelling

Atelier van Eibert Draisma
9 juli t/m 22 oktober 2017

Een bijzondere presentatie bij de tentoonstelling *Ik speel, dus ik ben* was het atelier van ontwerper, uitvinder en kunstenaar Eibert Draisma, dat speciaal voor de tentoonstelling *Ik speel, dus ik ben* van Amsterdam naar Enschede was verhuisd In zijn atelier in het museum, waar Eibert geregeld aan het werk was of de bezoeker over zijn kunst en zijn projecten vertelde, kon jong en oud zelf aan de slag

Otto Marseus van Schrieck en de ontdekking van de *Bybel der Natuure*
5 november 2017 t/m 11 maart 2018

Op zondag 5 november opende de eerste tentoonstelling in Nederland ooit over de Hollandse meester Otto Marseus van Schrieck (ca 1620-1678) Otto Marseus verwonderde zich over het leven laag bij de grond en schilderde vlinders, sprinkhanen, hagedissen, padden en slangen In zijn tijd was hij een beroemd schilder Zijn wonderlijke bostaferelen werden zeer gewaardeerd in binnen- en buitenland en de Florentijnse familie de Medici behoorden tot de belangrijkste verzamelaars van zijn kunst In *Otto Marseus van Schrieck en de ontdekking van de Bybel der Natuure* was een andere, verrassende, kant van de Hollandse Gouden eeuw voor het eerst te zien Aan de hand van ruim zestig werken werd de hechte relatie tussen kunst en wetenschap in de Gouden Eeuw verteld

De tentoonstelling kwam tot stand door een samenwerking met het Staatliches Museum Schwerin, Duitsland, waar de expositie tot 15 oktober 2017 te zien was Bij de tentoonstelling werden instap-rondleidingen, een audiotour en een kinderspeurtocht aangeboden Ook verscheen het magazine Schepselen

De Aard der Dingen. Negen hedendaagse tekenaars.
5 november 2017 - 25 maart 2018

De schilder is van het grote gebaar, met enkele trefzekere verfstreken weet hij zijn onderwerp te vatten op het doek De tekenaar, daarentegen, zoekt het in het kleine Hij bestudeert en analyseert de dingen Met zijn potlood of krijt tast hij de werkelijkheid af en vangt hij het universele in de details, dat wil althans het cliché Maar voor veel clichés geldt dat ze een kern van waarheid bevatten Daarom vormt dit idee, dat het tasten en inzoomen eigen is aan het tekenen, het uitgangspunt van de tentoonstelling De Aard der Dingen

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf

Sommigen van de deelnemende kunstenaars bestuderen de natuur op directe wijze, zoals Roos Holleman die haar tekeningen van paradijsvogels omschrijft als visuele autopsie Of Aline Eras wier studieus ogende tekeningen van kevers en schedeltjes associaties oproepen met illustraties uit 18de-eeuwse encyclopedieen De zinnelijke motieven van Kinke Kooi daarentegen zijn geen letterlijke natuurstudies, maar zijn zeker organisch te noemen Het inzoomen verbeeldt zij op letterlijke wijze met doorkijkjes naar mysterieuze kamertjes Anouk Griffioen en Sigrid van Woudenberg geven de kijker het gevoel te verdwijnen door in te zoomen op een veelheid van gebladerte De tekeningen van boomstammen en takken van Hanneke Francken zijn soms zo gedetailleerd dat ze abstracties worden Maar als je lang genoeg blijft kijken, doemen de motieven – een eend, een vogel – vanzelf weer op Emmy Bergsma focust op planten waar we makkelijk aan voorbij gaan, zoals onkruid of een verlept aardbeienplantje Bij Arno Kramer zijn het de dieren – de hazen, herten – die centraal staan En Hans de Wit richt zijn blik op de bodem van de aarde om er nieuwe surrealistische werelden in te ontdekken

1.2 Kleinere presentaties in 2017

Collectiekabinetten

Ook in 2017 heeft RMT weer diverse kleine presentaties gemaakt rondom specifieke collectieonderdelen, de zogenoemde Collectiekabinetten Het museum is in 2015 begonnen met deze serie 'dossiertentoonstellingen', om de rijkheid van de collectie te tonen en de zichtbaarheid van de collectie te bevorderen In 2017 werden er presentaties georganiseerd rondom materieschilderkunst van Bram Bogart, Wim de Haan en Jan Cremer, glaskunst (i s m studenten van kunstacademie AKI) en de onlangs verworven behangselschilderijen van Jurriaan Andriessen in combinatie met zilver uit de 17de en 18de eeuw van de Martens Mulder Stichting

AKI Collectiekabinet
9 juli t/m 23 augustus 2017

In een bijzonder experiment *Intermediaries,* een samenwerking met de Enschedese kunstacademie AKI, lieten jonge kinderen en studenten hun fantasie de vrije loop Glaskunst uit de collectie van Rijksmuseum Twenthe diende daarbij als de bron voor inspiratie voor nieuwe creaties
Voor het experiment werden kinderen gevraagd glas uit het museum te tekenen De studenten van de kunstacademie kregen vervolgens de opdracht om op basis van die tekeningen objecten te maken die als 'dragers' konden dienen. Zij wisten alleen niet wat deze zouden gaan dragen Pas toen de dragers klaar waren kregen de studenten te horen dat zij hiermee het sierrijke glas in Rijksmuseum Twenthe zouden exposeren

Fotomanifestatie *Walk-in-worlds*
24 september 2017 – 7 januari 2018

Voor de Fotomanifestatie Enschede werden dit najaar zes fotografen uitgenodigd die een bijzondere aandacht hebben voor de wereld om ons heen Op vijf locaties in Enschede waren presentaties te zien In Rijksmuseum Twenthe werd het werk van Martin Roemers en Rob Hornstra getoond, allebei internationaal gerenommeerde fotografen met wortels in Twente Roemers' Metropolis en Hornstra's The Sochi Project - The Secret History of Khava Gaisanova waren vanaf 24 september 2017 t/m 7 januari 2018 te zien in de galerij van het museum

Topstukken on tour
2 t/m 31 december 2017

Het Kroller-Muller Museum, het Van Gogh Museum, het Rijksmuseum en het Mauritshuis stuurden in 2017 en 2018 tien topstukken op tournee langs verschillende musea in Nederland die allemaal gesteund worden door de BankGiro Loterij In de tentoonstelling *Tien topstukken on tour Voor Nederland verworven dankzij de BankGiro Loterij* waren deze topstukken van onder meer Rembrandt, Karel Appel, Jan Steen, Claude Monet en Picasso te zien zeer belangrijke aanwinsten uit de periode 1999-2016 en aangekocht met steun van de BankGiro Loterij en andere fondsen, particulieren en bedrijven

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

1.3 Collectiepresentaties in 2017

De Gouden Eeuw van Twente – Zij die de kunst schonken
Gedurende geheel 2017

De Gouden Eeuw van Twente is de semipermanente collectiepresentatie waarin RMT zijn verzameling wederom vanuit een totaal ander perspectief toont Na *Paden naar het Paradijs* – een postmodernistische ordening gebaseerd op de uiterst persoonlijke kijk van schrijver Atte Jongstra – heeft RMT nu gekozen voor een presentatie aan de hand van de schenkers die het museum hebben gemaakt tot wat het vandaag de dag is *De Gouden Eeuw van Twente* is niet alleen een collectiepresentatie die de topstukken op een prachtige manier toont, maar vertelt ook het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van RMT aan de hand van de belangrijkste mecenassen die op hoogstpersoonlijke wijze hun stempel op het museum hebben gedrukt beginnend bij de familie Van Heek, grondleggers van het museum, en eindigend met de meest recente schenkingen van onder anderen Art & Project, Sepp Bader en Ingrid Blans In juni 2018 zal RMT weer een geheel nieuwe collectiepresentatie samenstellen

Na de Jacht - Silvia B. en Jan Weenix
Gedurende geheel 2017

In de zomer van 2016 heeft de Rotterdamse kunstenaar Silvia B (1963) in RMT een bijzonder kabinet ingericht, waarin ze haar eigen werk een relatie laat aangaan met het imposante jachtstilleven *Dode zwaan* van Jan Weenix (1642-1719) Het vroeg 18de-eeuwse schilderij van Weenix komt uit de collectie van het Mauritshuis, maar is sinds kort in langdurig bruikleen bij Rijksmuseum Twenthe Het stilleven werd in 1821 door het Mauritshuis aangekocht als tegenhanger voor De stier van Paulus Potter, maar tegenwoordig vindt het museum het werk van Weenix te fors voor de intieme zalen Daarom heeft *Dode zwaan* een nieuw thuis gekregen in Enschede
De pieta *M & J* en de twee saters *Vino* en *Valentino* van Silvia B creeren samen met de levenloze, maar sensuele zwaan een scène waarin de bezoeker geconfronteerd wordt met datgene wat er rest na de jacht het verdriet om de dood en de herinnering aan het genoegen van het bacchanaal

1.4 Activiteiten

Activiteiten rond *In het hart van de renaissance*

Op zaterdag 11 februari werd de tentoonstelling geopend door de burgemeester van Enschede in een volle Lasonderkerk Door het Valerius Ensemble werd twee keer een prachtig concert gegeven De door Pjotr Iljitsj Tsjaikovski tussen 1890 en 1892 geschreven compositie "Souvenir de Florence" Tijdens de tentoonstelling *In het hart van de Renaissance* heeft Rijksmuseum Twenthe in samenwerking met De Reisopera en het Valerius Ensemble exclusieve vrijdag avondprogramma's aangeboden aan het publiek

Zomerspelen 2017
De tentoonstelling *Ik speel, dus ik ben* werd op zondag 9 juli feestelijk en speels geopend met een Twentse salon Op het programma stonden onder andere de Karnival (kermis bedacht en gemaakt door een groep Enschedese kunstenaars), workshops, lezingen en een optreden van het Stroat Ensemble Direct na de opening volgde een performance van de kunstenaar Peter Zegveld 'Ik speel dus ik Bam!' Daarnaast was er in de Gobelinzaal een doorlopend lezingenprogramma

De feestelijke opening van de tentoonstelling *Ik speel, dus ik ben* op zondag 9 juli vormde ook het startsein van de *Zomerspelen in Roombeek* een gezamenlijk activiteitenprogramma van Rijksmuseum Twenthe en Museum TwentseWelle dat aansloot bij de thematiek van de tentoonstellingen zelf doen, maken, proberen, ontdekken De vele activiteiten die op de agenda stonden varieerden van workshops voor volwassenen tot knutselopdrachten voor de allerjongsten Zo was het in het atelier van Eibert Draisma in Rijksmuseum Twenthe mogelijk een 'Wobbler' te maken In de Museumfabriek in TwentseWelle maakte je zelf een stoombootje, een helikopter en nog veel meer Ook de activiteiten van TETEM en Concordia werden ingebed in de Zomerspelen

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf ... .

Stiftfestival Lunchconcert
25 augustus 2017
Op donderdag 25 augustus was Het Stiftfestival te gast in Rijksmuseum Twenthe Het lunchconcert in de mooie Gobelinzaal startte met een inleiding van kunsthistoricus Thijs de Raedt, over de expositie van Jaap Drupsteen Daarna volgde een concert met muziek van Purcell, Scelsi, Ligeti, Webern en Beethoven

Feestelijke Herfstsalon
Zondag 5 november
Ter gelegenheid van de opening van de tentoonstellingen Otto Marseus van Schrieck en *De Aard der Dingen* organiseerden we weer een feestelijke salon

Tekenatelier De Aard der Dingen
5 november 2017 t/m 25 maart 2018
In de tentoonstelling *De Aard der Dingen* is een zaal speciaal ingericht als tekenatelier met allerlei voorbeelden van planten en dieren Bezoekers van jong tot oud kunnen de voorbeelden bestuderen en zelf aan de slag gaan De muren in het tekenatelier zijn gevuld met allerlei bijzondere objecten, zo staan er paradijsvogels, eekhoorns, konijnen, paddenstoelen, kikkers, vlinders, slangen op sterk water en nog veel meer Deze objecten kunnen allemaal als inspiratiebron dienen voor de tekeningen van de bezoekers

2. Educatie

2.1 Roombeek Cultuurpark Educatie (RCE)

Het bundelen van het denkvermogen en de daadkracht van Rijksmuseum Twenthe, Museum TwentseWelle en Tetem resulteerde media 2015 in de oprichting van Roombeek Cultuurpark Educatie

Het doel van de samenwerking is het ontwikkelen en aanbieden van een nog rijker en aantrekkelijker palet aan cultuur-educatieve activiteiten De samenwerking biedt niet alleen praktische voordelen op het gebied van professionalisering, logistiek, boekingen en dergelijke, maar vooral ook inhoudelijke kansen De samenwerking is mede gericht op innovatieve educatievormen die aansluiten bij het snel veranderende onderwijsveld

In 2015 is een start gemaakt met de integratie van de educatieafdelingen van het Rijksmuseum Twenthe (RMT), TwentseWelle (TW) en Tetem Dit resulteerde in een omvangrijk en krachtig educatief team, een gezamenlijke website, een gedeelde brochure en het flexibiliseren van de aanwezige middelen In 2016 is de integratie een stap verder doorgevoerd en zijn de vrijwilligers van RMT ingebracht in RCE Ook zijn de werk- en bedrijfsvoering processen van de drie organisaties vergaand op elkaar afgestemd en is ervoor gekozen om het door Tetem gebruikte ICT-systeem te introduceren binnen TW en RMT In 2017 heeft de implementatie van het ICT-systeem plaatsgevonden en daarmee is de integratie van de educatieafdelingen volledig afgerond

2.2 Educatie | ontwikkelingen primair onderwijs (PO)

In 2017 heeft RCE gewerkt aan het vergroten van de samenhang van het aangeboden programma een aan het optimaliseren van het aanbod voor het PO

In een vroeg stadium is onderzocht op welke wijze de tentoonstellingsprogramma's van RMT, TW en Tetem elkaar inhoudelijk en didactisch kunnen versterken Een treffend voorbeeld is de verbinding die is gelegd tussen de tentoonstellingen 'Van nul- tot duizendpoot' in Museum TwentseWelle en de tentoonstellingen 'De aard der dingen' en 'Otto Marseus van Schrieck' in Rijksmuseum Twenthe, waarbij kinderen vanuit verschillende perspectieven de natuur onderzoeken

Het reguliere aanbod voor het PO is in 2017 geactualiseerd Verschillende activiteiten zijn doorontwikkeld Zo kan steeds beter worden aangesloten bij de veranderende vraag van het onderwijs Digitale media, nieuwe technieken en '21st century skills' krijgen een steeds grotere plek in het aanbod Ook in de aangeboden onderwijsvorm spelen digitale technieken een steeds belangrijkere rol

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf

Leerlijnen nemen een steeds belangrijkere plek in binnen het onderwijs In 2017 is een start gemaakt met de ontwikkeling van een lesmiddelenserver waarop de voorbereidende lessen (zoals de leerlijnen) geplaatst worden Het merendeel van de scholen die gebruik maken van het aanbod van RCE, gebruiken ook de aansluitende voorbereidende lessen die door de groepsleerkrachten worden verzorgd De lessen bereiden de leerlingen voor op hun cultuurontmoeting in Roombeek Deze nieuwe server stelt RCE in staat om op een eenvoudige manier leerlijnen aan te passen aan de wensen van het onderwijs, en op een laagdrempelige manier open te stellen voor nieuwe scholen

In alle programma's wordt gebruik gemaakt van procesgerichte methodieken en het onderzoekend leren Voor alle leerlijnen en activiteiten geldt dat deze goed aangepast kunnen worden aan de wensen van de school Een deel van de leerlijnen bestaat uit een gedeelte dat wordt verzorgd door de groepsleerkrachten en een deel dat wordt verzorgd door museumdocenten en/of kunstenaars Een beperkt deel van de leerlijnen kan volledig verzorgd worden door de groepsleerkracht.

2.3 Cultuureducatie met Kwaliteit

In de zomer van 2012 publiceerde het Fonds voor Cultuureducatie de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit Het doel van deze regeling is het creeren van een stevig fundament voor cultuureducatie in het onderwijs De Raad voor Onderwijs stelt dat cultuureducatie in het hart van het onderwijs hoort daar wordt een fundament gelegd voor de culturele ontwikkeling van kinderen Deze visie van de Raad voor Onderwijs sluit naadloos aan bij de visie en werkwijze van RCE RCE heeft de regeling dan ook omarmd en participeert als cultuurpartner in Culturage binnen de Gemeente Enschede en in enkele provinciale pilots

Culturage
Lokaal werken twaalf Enschedese culturele instellingen en 38 basisscholen aan de verbetering en vernieuwing van het cultuuronderwijs in Enschede Er wordt hierbij gewerkt aan de ontwikkeling van een logische leerlijn voor de groepen 1 t/m 8, waarbij zoveel mogelijk integratie plaatsvindt tussen taal, rekenen en wereldorientatie Ook de expertise van de groepsleerkrachten op de kunstvakdisciplines wordt vergroot en bovendien staat een goede verbinding van de school met de culturele omgeving op het programma Cruciaal is dat alle onderdelen van het programma in het samenspel tussen onderwijs en cultuur worden ontwikkeld In de loop van de vier jaar wordt alle kennis tevens getoetst op en verspreid onder de andere scholen

Om aan te sluiten op de werk-structuur van Culturage is gekozen om vanuit RCE drie ambassadeurs aan te wijzen die ieder een van de partner-organisaties vertegenwoordigen De aansturing van deze drie medewerkers gebeurt centraal vanuit RCE
Naast het ambassadeurschap hebben RCE-medewerkers gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe leerlijnen in aansluiting op de wensen van het onderwijs in Enschede, en het door ontwikkelen van bestaande (voor andere programma's ontwikkelde) leerlijnen voor scholen in Enschede

In de periode 2012-2016 heeft dit geresulteerd in de ontwikkeling van de eerste 6 leerlijnen
In 2017 zijn daar 3 nieuw ontwikkelde leerlijnen aan toegevoegd
Het MaakMeeMuseum is ontwikkeld in samenwerking met Al-Ummah en leert kinderen om 'een oog voor cultureel erfgoed te ontwikkelen' Ze leren dat cultureel erfgoed dynamisch is en dat het overal om hen heen is Musea worden een onderdeel van hun denkraam en een bezoek aan een museum wordt een vanzelfsprekendheid
Kriskras Kunst is ontwikkeld met de Prinseschool en leert kinderen verschillende technieken zoals construeren met karton en papier, boetseren met klei, buigen met ijzerdraad en papier-maché
In Filosoferen met kunst is ontwikkeld met de Windroos en sluit aan bij de vaste collectie van het Rijksmuseum Twenthe Elk thema bestaat uit filosofische vragen, een werkblad voor de kinderen en een keuze aan lessuggesties De lessen stimuleren een filosofisch gesprek , prikkelen de fantasie en bieden een frisse kijk op kunst én de wereld
Eind 2017 maken in totaal zestien scholen uit Enschede gebruik van een of meerdere van de door RCE ontwikkelde leerlijnen

CMK Overijssel
Regionaal werkt RCE samen met onderwijsinstellingen in het primair onderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en cultuurpartners aan de ontwikkeling van verschillende pilots In aansluiting op het advies van de Onderwijsraad werkt RCE aan een eigentijds curriculum Dit is erop gericht om kinderen en jongeren een

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018
paraaf .....

stevige basis te bieden voor hun persoonlijke, maatschappelijke en beroepsgericht functioneren Kinderen krijgen de ruimte om te experimenteren, leren probleemoplossend te denken, creatief te handelen en te reflecteren Daardoor ontwikkelen ze zich spelender- en makenderwijs Het ontwikkelen van creatieve vaardigheden en 21st century skills gaat hand in hand
Binnen het CMK-programma staat het ontwikkelen en implementeren van leerlijnen centraal
In de periode 2012-2016 heeft de focus gelegen op de ontwikkeling leerlijnen In 2017 is gewerkt aan de implementatie en het vinden van modellen om verschillende leerlijnen aan elkaar te verbinden
Eind 2017 maken in totaal 51 scholen uit de provincie gebruik van een of meerdere van de door RCE ontwikkelde leerlijnen 16 van deze scholen zijn gevestigd in de gemeente Enschede

2.4 Educatie | ontwikkelingen voortgezet onderwijs (VO)

In 2017 is de relatie met het voortgezet onderwijs verstevigd De behoefte van het voortgezet onderwijs aan vakoverstijgend cultureel aanbod, gericht op de digitale beeldcultuur en 21st century skills is groot Het ontwikkelen van een vakoverstijgend programma is, door de binnen het voortgezet onderwijs gehanteerde structuur met vakleerkrachten, complex Het vakoverstijgend werken komt mondjesmaat tot stand en is vaak afhankelijk van de samenwerkingsstructuur binnen de school

Naast de wens om vakoverstijgend te werken, ontstaat bij steeds meer scholen de vraag naar een 'leerraamwerk' voor de beeldende vakken De ontwikkelde leerraamwerken zijn goed inzetbaar voor projectonderwijs en kunnen een goede basis bieden voor projectdagen In 2015 en 2016 zijn een aantal vak- en discipline overstijgende leerraamwerken ontwikkeld voor verschillende scholen Stedelijk Lyceum Zuid, Kottenpark, Reggesteijn en Attendiz
In 2017 zijn de leerraamwerken verder uitgebouwd en zijn er nieuwe scholen vanuit het Carmel college en het Avila collega ingestapt

Naast de reguliere workshops en de leerraamwerken loopt het Art2Go programma
Art2Go is een gezamenlijk initiatief vanuit de culturele instellingen uit Enschede Het project is ontwikkeld voor tweedejaars leerlingen uit het voortgezet onderwijs Iedere leerling uit Enschede maakt kennis met drie verschillende culturele instellingen en een breed cultureel programma Leerlingen uit de regio maken kennis met twee of drie verschillende culturele instellingen
De uitgangspunten achter Art2Go zijn eenvoudig Iedere deelnemer maakt een keuze voor een themagebied en volgt gedurende één dag twee of drie workshops in aansluiting op dit thema De workshops worden gevolgd in kleine groepen van maximaal 15 leerlingen In 2017 werden er zeven themagebieden aangeboden, straattaal, stadsgeluiden, bouwen, horen, zien en zingen, actie-reactie, nieuwsitem en menskracht Het merendeel van de themagebieden is aanpasbaar aan het niveau van de leerlingen Een aantal themagebieden zijn specifiek gemaakt voor leerlingen van een bepaald niveau

2.5 Educatie | ontwikkeling MBO

Het MBO is een relatieve kleine maar interessante partner binnen het educatieve programma Activiteiten voor het MBO vragen een hoge mate van inhoudelijke afstemming, een tentoonstellingsbezoek met daaraan gekoppeld een workshop voor studenten van de afdeling ruimtelijk ontwerp vraagt op alle gebieden een andere aanpak dan een soortgelijk programma voor een afdeling facilitair of elektrotechniek Daarnaast leeft de wens vanuit het MBO om de cultuurontmoeting te koppelen aan een beroepsopdracht

In 2017 is gewerkt aan het ontwikkelen van trajecten die deze verbinding tussen de cultuurontmoeting en de beroepspraktijk kunnen leggen Studenten maken kennis met onderwerpen die binnen de cultuurinstellingen spelen en werken vervolgens voor een deel in de cultuurinstelling en voor een ander deel binnen de school aan een praktijkopdracht De cultuurinstelling neemt hierbij de rol in van opdrachtgever

2.6 Samenwerking en netwerk

Culturage
Culturage is de Enschedese naam voor de landelijke pilot Cultuureducatie met Kwaliteit van het Ministerie voor Onderwijs en Cultuur Culturage heeft als doelstelling een verbetering binnen het cultuuronderwijs teweeg te brengen Het initiatief voor Cultuureducatie met Kwaliteit komt bij de school te liggen en wordt daardoor meer vraag gestuurd in plaats van aanbod gericht Lokale samenwerkingspartners binnen Culturage zijn Bibliotheek Enschede, Concordia film-theater-expositie, Kaliber Kunstenschool, Muziekbank

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Enschede, Orkest van het Oosten, Nederlandse Reisopera, Poppodium Atak, Rijksmuseum Twenthe, Theater Sonnevanck, TwentseWelle en Wilminktheater

Art2Go
Art2Go is een gezamenlijk initiatief vanuit de culturele instellingen uit Enschede Het project is toegankelijk voor alle leerlingen uit het voortgezet onderwijs Iedere leerling maakt kennis met twee of drie verschillende culturele instellingen en een breed cultureel programma Tetem is coordinator van dit op samenwerking en versterking gerichte educatieprogramma Partners binnen dit project zijn Bibliotheek Enschede, Concordia, Fotogalerie Objektief, Kaliber Kunstenschool, Naaicafe Reina, Nederlandse Reisopera, Orkest van het Oosten, stichting Hartkwartier, Theatermakerij Enschede en Wilminktheater

Inhoudelijke samenwerkingen CmK
In de ontwikkeling van een inhoudelijk educatief programma heeft de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit een grote impact gehad In samenwerking met partners uit de regio zijn educatieve programma's en leerlijnen ontwikkeld voor het primair onderwijs en het speciaal voortgezet onderwijs Samenwerkingspartners zijn Bibliotheek Almelo, Bibliotheek Hardenberg, Bibliotheek Ommen, Introdans, Natura Docet, Rijnbrinkgroep en de Stadkamer

De zaak van Heek
In samenwerking met Theatergroep De Nieuwe Koning is een interactieve theatervoorstelling ontwikkeld die zich afspeelt in de museumzalen van Rijksmuseum Twenthe Aansluitend aan de theatervoorstelling vindt een creatieve verwerkingsworkshop plaats

Netwerk
RCE is lid van Cultuurconnectie, de bracheorganisatie voor kunsteducatie
We onderhouden professionele relaties met vakorganisaties als Cultuur en Ondernemen en het LKCA (Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst)
We worden met regelmaat gevraagd bijdragen te leveren aan de denktanks rond de ontwikkeling en invulling van het nieuwe cultuureducatiebeleid van de Provincie Overijssel

2.7 Kengetallen educatie

Cultuureducatie & participatie
In totaal 1 130 activiteiten

Publieksbereik per doelgroep (periode 1 januari t/m 31 december 2017)

Totaal aantal leerlingen PO workshops (Enschede)	4 424
Totaal aantal leerlingen PO implementaties (Enschede)	1 334
Totaal aantal leerlingen VO workshops (Enschede)	6 898
Totaal aantal studenten MBO/HBO) (Enschede)	1 100
Totaal aantal leerlingen PO workshops (regio)	5 835
Totaal aantal leerlingen PO implementaties (regio)	267
Totaal aantal leerlingen VO workshops (regio)	10 067
Totaal aantal studenten MBO/HBO) (regio)	332
Totaal aantal groepsleerkrachten en professionals	397
Totaal aantal deelnemers Vrije tijd	5 219
Overige bezoekers educatieve presentaties	8 805
Totaal	44 678

De leerlingen die deelnamen aan één van de cultuureducatieprogramma's van RCE waren afkomstig uit 23 verschillende gemeenten Het betreft leerlingen uit 21 gemeenten in Overijssel en leerlingen uit twee gemeenten in Gelderland (Neede en Oost-Gelre)
Roombeek Cultuurpark Educatie ondersteunt door middel van het provinciale CmK programma 35 scholen in Overijssel bij het ontwikkelen van een visie op cultuureducatie, en het ontwikkelen en implementeren van doorlopende leerlijnen kunstzinnige orientatie en/of erfgoed

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Roombeek Cultuurpark Educatie ondersteunt door middel van het lokale Culturage programma 16 scholen in Enschede bij het ontwikkelen van een visie op cultuureducatie, en het ontwikkelen en implementeren van doorlopende leerlijnen kunstzinnige oriëntatie en/of erfgoed

3. Analyse van het publiek

3.1 Marketingorganisatie

In 2017 is de marketingorganisatie van Rijksmuseum Twenthe samengevoegd met de marketingorganisatie van museum TwentseWelle Hierdoor is de expertise gebundeld en is er meer ruimte om te investeren De komende jaren wordt de marketingstrategie herijkt en wordt ingezet op een meer gestructureerde en effectieve aanpak die gericht is op conversie Om de verbondenheid van de museumorganisatie in de regio te versterken zijn in 2017 de eerste maatregelen getroffen om de komende jaren de 'community' te laten groeien Zo is een hoogwaardig CRM-systeem geïmplementeerd en is de zelfstandige vriendenvereniging opgeheven en een belangrijk onderdeel geworden van de museum community Dit vormt de basis voor een nieuwe strategie op het vlak van marketing & development

3.2 Publieksprofiel 2017

Het totale bereik van Rijksmuseum Twenthe in 2017 was 119 113 personen Met het educatiecluster bereikten wij in 2017 44 678 leerlingen met de diverse leerlijnen en activiteiten Dat betekent dat nog eens 74 435 mensen het Rijksmuseum Twenthe individueel of in groepsverband bezochten

Museumkaart bezoek
Aantal MK-bezoekers in 2017 49 851 (66,9 % van het reguliere bezoek)

Bezoekersprofiel MK
De geografische spreiding van de museumkaart bezoekers

Overijssel	13 759	27,60%
Gelderland	7 677	15,40%
Noord-Holland	6 530	13,10%
Zuid-Holland	5 683	11,40%
Andere provincies	16 202	32,50%
	49 851	100,00%

Leeftijdsopbouw MK bezoekers

75+	7 328	14,70%
66-75	21 934	44,00%
56-65	12 862	25,80%
46-55	4 138	8,30%
36-45	1 346	2,70%
18-35	2 243	4,50%
	49 851	100,00%

Online ticketverkoop en enquête (In het hart van de Renaissance)
Tijdens de tentoonstelling In het hart van de Renaissance is een pilot uitgevoerd met online ticketverkoop en werd een online enquête uitgevoerd onder deze bezoekers

De respons op de online enquête was hoog, meer dan 20% heeft de online enquête ingevuld De tentoonstelling kreeg van de bezoekers gemiddeld een 8,1 De cijferopbouw was zeer consistent Slechts 1 onvoldoende (een 5) en enkele bezoekers gaven zelfs een 10 De verhouding man/vrouw was 46,7 % mannen tegen 53,3 % vrouwen

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf . .....

De leeftijdsopbouw van de geenquêteerde bezoekers was

> 65	51,60%
55 – 64	29,40%
< 54	15,00%
Onbekend	4,00%

Het opleidingsniveau van de bezoekers was hoog als altijd

WO	48,60%
HBO	42,60%
MBO	7,80%
Onbekend	1,00%

Van de bezoekers kwam 29,2 % uit Overijssel en 71,8 % uit de rest van Nederland Er zijn geen cijfers bekend van de bezoekers van buiten Nederland

Het bezoek aan de tentoonstelling met hedendaagse kinetische kunstwerken "Ik speel dus ik ben" was een onverwacht zomersucces met meer dan twee keer zoveel zomerse bezoekers als in andere jaren Ook trok deze tentoonstelling, mede door de vele activiteiten, een veel jonger publiek dan de renaissance-tentoonstelling Naast de educatieve groepen (bijna 49 000 scholieren) werden gedurende 2017 ruim meer dan 10 000 jongeren in het museum geteld Daarmee is het totale bereik van het museum onder jongeren 48% van het totaal bereik

3.3 Marketing en communicatie kosten/opbrengsten

In 2017 is een belangrijk deel van het marketingbudget ingezet voor de tentoonstelling *In het hart van de Renaissance*

Naast traditionele media is actief ingezet op social media en online marketing
De pilot met online ticketverkoop heeft ook extra kosten met zich meegebracht Deze pilot had ook te kampen met aanloopproblemen waardoor de start van de online ticketverkoop niet geheel vlekkeloos is verlopen

Website
In 2017 is een stijging van ruim 11% tot 247 000 bezoekers gerealiseerd, 11 % kwam binnen via AdWords Medio 2017 is AdWords uitbesteed aan een externe organisatie (INTK) om elke maand volledig te kunnen profiteren van de publiciteit De verwachting is dat het aantal online bezoekers door deze aanpak nog verder zal groeien in 2018 Opvallend is een piek in het aantal websitebezoeken in de zomermaanden tijdens de tentoonstelling *Ik speel, dus ik ben*

Bezoekers website

2017	247000
2016	220000
2015	235000
2014	140000
2013	100000

3.4 Gerealiseerde free publicity – mediawaarde

Media waarde print
Rijksmuseum Twenthe is in 2017 totaal 435 keer in het nieuws gewest in de printmedia Slechts 1 week is er geen berichtgeving geweest, in alle overige weken werd minimaal 1 artikel geschreven over Rijksmuseum Twenthe

De totale mediawaarde print bedraagt € 1 488 719,-
De tentoonstelling "In het hart van de Renaissance" in het eerste kwartaal van 2017 heeft maar liefst 138 publicaties opgeleverd

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Media waarde online
In totaal zijn er 406 berichten op online platformen verschenen in 2017. Op NU.nl heeft het bericht over de aankoop van de Andriessen het hoogste bereik opgeleverd (3 mln), gevolgd door het bericht over de Italiaanse Renaissance schilderijen in Twente (2 mln).
Met de 56 best bekeken berichten is een bereik gecreëerd van ruim 71 miljoen mensen. De overige 350 berichten hebben in een bereik van enkele tientallen miljoenen mensen geresulteerd. De conversie van online berichten naar daadwerkelijke bezoeken is echter te laag. Dit is voor de komende jaren een belangrijk aandachtspunt.

Het aantal volgers op Twitter is in 2017 gestegen met 1.000 volgers tot 7.974 (gemiddeld 3 volgers per dag erbij). Daarvan zijn 54% vrouw en 46% man. Totaal bereik d.m.v. tweets in 2017: 327.500 meldingen.

De inzet van Instagram staat nog in de kinderschoenen. In 2018 wordt hier meer aandacht aan gegeven. Instagram kan een medium zijn voor het bereiken van de wat jongere bezoeker in de regio. Maar tot op heden is het aantal volgers nog te beperkt om concrete resultaten weer te geven.

Er is een intensieve campagne gevoerd op facebook tijdens de tentoonstelling In het hart van de Renaissance. Ook voor de tentoonstelling *Ik speel, dus ik ben* zijn er korte filmpjes gepost, voor de tentoonstelling over Otto Marseus Van Schrieck is een animatie ontwikkeld voor Facebook. Het aantal volgers op facebook is gestegen naar 8.875 eind 2017, de waardering voor het museum is hoog met 4.5 sterren.

4. Collectie

4.1 De knelpunten te lijf

In samenwerking met Helicom is gewerkt aan een geactualiseerd proceshandboek. Dit handboek vormt de basis voor de inrichting van de processen die gerelateerd zijn aan het beheer en behoud van de collectie.

Vanuit de samenwerking tussen Rijksmuseum Twenthe en TwentseWelle is een toekomstvisie ontwikkeld met betrekking tot de collectie. Een centraal uitgangspunt in deze visie is om de collectiefuncties zichtbaarder en toegankelijker te maken voor het publiek. Deze visie komt vooral tot uiting in de plannen voor het nieuw te vormen TwenteLab. Deze plannen worden in de komende jaren tot uitvoering gebracht. Aangezien de middelen beperkt blijven, zal het een meerjarige realisatie van deze plannen betekenen. Inmiddels zijn fondsen aangeschreven voor additionele financiering.

De belangrijkste onderdelen van het Twentelab zijn:

Een nieuw, gezamenlijk depot
De beide musea gaan de komende twee jaren een gezamenlijke depot inrichten. Dit betekent dat diverse sub-locaties worden opgeheven en de gehele collectie veel efficiënter beheerd kan worden.

Restauratieatelier
Onderdeel van de plannen voor het Twentelab is een groot nieuwe restauratieatelier waar een veelheid aan museale objecten kan worden behandeld, gerestaureerd en geprepareerd. Een deel van de activiteiten in deze ruimte zal voor publiek zichtbaar zijn.

Kennis en studiecentrum
Om de informatie en kennis over de collectie te kunnen verrijken, delen en ontsluiten wordt een kennis- en studiecentrum ingericht. Medewerkers, liefhebbers en vrijwilligers gaan hier samenwerken.

4.2 Het digitale museum en het netwerkmuseum

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Digitaal door de kunstcollectie wandelen, online tentoonstellingen bekijken en direct informatie zien vanuit andere online bronnen zoals Wikipedia, RKD Artists en de Erfgoed Thesaurus Dat is de hoogst innovatieve droom die in 2017 werkelijkheid is geworden In maart 2017 presenteerde RMT de nieuwe collectiewebsite, waarbij RMT als eerste museum van Nederland gebruik maakt van Linked Open Data

Wellicht het meest vernieuwende aspect van het gebruik van Linked Open Data in het museum, is de mogelijkheid om gerelateerde afbeeldingen uit andere collecties direct te tonen in relatie met onze objecten We kunnen nu bijvoorbeeld 'De Luitspeelster' van Jan Steen tonen in relatie met andere afbeeldingen van Jan Steen, uit collecties van over de hele wereld Daarnaast kunnen we ook andere kunstwerken met hetzelfde onderwerp maar gemaakt door andere kunstenaars tonen via de site

De nieuwe collectiewebsite is een feit, maar we staan niet stil Rijksmuseum Twenthe bouwt 'het digitale museum' verder uit De volgende stap is het implementeren van een gereedschap waardoor gebruikers makkelijker kunnen aangeven wanneer zij iets zien dat niet klopt op de collectiewebsite, of wanneer ze een tip hebben voor het toevoegen van een nieuwe, interessante linkjes Daarnaast werken we aan het verbeteren van de functionaliteiten op smartphones en andere apparaten De webexposities zijn een manier om collectiestukken op een innovatieve manier te kunnen tonen aan het publiek Deze zomer kondigden we de volgende stap in het digitale museum aan we zijn een samenwerking met de app Smartify aangegaan, waardoor bezoekers direct op zaal informatie van de collectiewebsite kunnen ontsluiten door een werk uit het museum te scannen met hun mobiele telefoon Maar de grootste stap voorwaarts zal de implementatie zijn van het digitale museum in het TwenteLab Een fysiek kenniscentrum, waar de bibliotheken en archieven van TwentseWelle en Rijksmuseum Twenthe bij elkaar komen, waar door vrijwilligers kan worden gewerkt aan het verder verrijken van de website en het digitaliseren van de kennisbronnen

4.3 Registratie en documentatie

De collectie bestond aan het eind van 2017 uit 9 034 voorwerpen Hiervan zijn 5 126 door schenking in de collectie gekomen en 233 uit legaten, hetgeen nadrukkelijk wijst op het belang van het mecenaat voor het museum Bijna 20% van de voorwerpen is in langdurig bruikleen, zo heeft het Rijksmuseum Amsterdam een aanzienlijk aantal voornamelijk 18de-eeuwse schilderijen in bruikleen afgestaan en de Martens-Mulder Stichting de verzameling zilver uit de periode 1600-2017
Vrijwel de gehele collectie is opgenomen in de digitale basisregistratie slechts 42 voorwerpen wachten nog op volledige opname in dit systeem
De overgang naar het collectieregistratiesysteem The Museum System (TMS) is goeddeels afgerond

4.4 Aankopen, schenkingen en langdurige bruiklenen

In 2017 werden door het museum 20 voorwerpen aangekocht De aankoop van diverse werken vloeide voort uit de zomertentoonstelling 'Ik speel dus ik ben', met kinetische kunst van nu Hiertoe behoren Eibert Draisma's *Robot Tic206D*, Zoro Feigl's *Hoop*, *Reflecting holons* van Jetske Visser & Michiel Martens, *The Twins* en *Fallen Angel* van Christiaan Zwanikken en drie werken van Peter Zegveld Aan Arno Kramer werd de opdracht gegeven tot het maken van een wandtekening (1040 x 279 cm) in een van de galerijen van het museum, deze sluit aan bij de tentoonstelling 'De aard der dingen' Van Anne Wenzel werden twee keramische werken aangekocht *Chasing Silence (Blue Raven)* en *Bust for Twente*
Van een Londense particulier kocht het museum vijf behangselschilderingen (1780-1790) met arcadische landschappen van de vooraanstaande 18de-eeuwse Nederlandse kunstenaar Jurriaan Andriessen Deze zijn met de in langdurig bruikleen gegeven zilvercollectie van de Martens-Mulder Stichting ondergebracht in de zilverschatkamer

Het museum kreeg 48 werken geschonken door particulieren De 38 litho's en zeefdrukken van Alphons Freijmuth vormen een mooie uitbreiding van de collectie werken waarover het museum al beschikte Freijmuth was vanaf 1974 docent aan de Academie voor Kunst en Industrie (AKI) in Enschede Een andere particulier zette haar goede relatie met het museum opnieuw kracht bij door een schenking van twee kleine schilderijen van Hugo Tieleman Ook de schenking van *Hero* van Sylvia B , over wie het museum in 2016-2017 een grote tentoonstelling organiseerde, sluit mooi aan bij het beleid ten aanzien van de verwerving van hedendaagse kunst

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .. ..

Twaalf werken werden in langdurig bruikleen aan het museum gegeven Vooral de elf schilderijen en werken op papier van George Hendrik Breitner, Isaac Israels en Jan Sluijters vallen op Zij werden door een particulier afgestaan en zijn op zaal samengevoegd met enkele passende werken die al in de collectie waren

Bruiklenen aan derden
Gedurende het jaar werden 21 aanvragen betreffende het kortdurende bruikleen van 34 voorwerpen door derden uit binnen- (16) en buitenland (vijf) gehonoreerd
Enkele bruiklenen die de aandacht trekken zijn die van *Christus met de Doornenkroon* van Albrecht Bouts aan 'Blut und Tranen Albrecht Bouts und das Antlitz der Passion' (Suermondt-Ludwig-Museum in Aachen), David Reyckaerts *Stilleven met gebraden kapoen* (circa 1616) aan 'Food for thought Vroege Hollandse en Vlaamse voedselstillevens' in het Mauritshuis, diverse voorwerpen aan de tentoonstelling over Maria in het Museum Catharijneconvent, een geschilderd zelfportret en de aquarel *Zonneral* van Aert Schouman in verband met een tentoonstelling over deze kunstenaar aan het Dordrechts Museum Dit museum vroeg en kreeg Monets *Falaises près de Pourville* uit 1882 alsmede twee werken van Jongkind voor de tentoonstelling 'Jongkind & vrienden' Gerard van Nijmegens Landschap in de storm van 1804 werd afgestaan aan het Groninger Museum voor de tentoonstelling 'De Romantiek in het Noorden – van Friedrich tot Turner' Tijdens 'Die Impressionisten in der Normandie' was Sisley's *Gezicht op Louveciennes* in de herfst in een breder verband te zien in het Kunstmuseum Pablo Picasso in Munster Stillevens van Balthasar van der Ast en Johannes Bosschaert werden opgenomen in 'Die Menagerie der Medusa Otto Marseus van Schrieck und die Gelehrten' in het Staatliches Museum Schwerin, de tentoonstelling die onder een andere titel vervolgens in Rijksmuseum Twenthe was te zien Bart Hess' *A Hunt for High Tech – Metal Fur* was present in 'Future Bodies Bart Hess' in het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch Koen Vermeules *Morning a cruel turmoiler is* bevond zich in 'Wanderlust Koen Vermeule', een tentoonstelling in De Kunsthal in Rotterdam
Daarnaast heeft het museum 539 objecten in langdurig bruikleen uitstaan bij 27 bruikleennemers

4.5 Restauratie

De restaurator heeft meegedacht over de planvorming rond het Twentelab en over het nieuwe atelier
In verband met het levendige bruikleenverkeer heeft de restaurator talrijke conditierapporten opgesteld, zowel voor uitgaande als inkomende bruiklenen Vooral de uitgaande bruiklenen leverden extra werkzaamheden op om het behoud van een goede conditie van de werken tijdens het transport en het verblijf elders te bevorderen Op grond van afspraken met het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen werd na de reeks van drie succesrijke tentoonstellingen met werken uit deze collectie bij wijze van tegenprestatie de uitgebreide behandeling van het schilderij *Zondag* van Gustave de Smet afgerond De vernis en storende overschilderingen zijn verwijderd en delaminerend doek (op paneel) en losse, opstaande verfschollen zijn geconsolideerd Het schilderij is intussen terug in Antwerpen
De afbouw van de tentoonstelling rondom Gerard de Lairesse vroeg intensief aandacht Met name bij het transport en de herplaatsing van de door De Lairesse beschilderde orgelluiken in de Westerkerk in Amsterdam was een uiterst nauwkeurige klus waaraan de restaurator haar steentje heeft bijgedragen Zij hielp de tentoonstelling rondom het AVROTROS-tv-programma 'Het geheim van de meester' rondom *Meisje in kimono* van Breitner voorbereiden De restauratie van de beide portretten van Johannes Cornelisz Verspronck, die in 2018 zullen worden verenigd met het Portret van het meisje in het blauw uit het Rijksmuseum Amsterdam dat waarschijnlijk de dochter van het echtpaar voorstelt, werd zorgvuldig voorbereid De restaurator vervolgde de gecompliceerde behandeling van Merijn Bolinks *Tijger* voor de gemeente Enschede
Ook het restauratieatelier droeg bij aan de overgang naar TMS (The Museum System) als registratie- en documentatiesysteem

5. Bestuurlijke en organisatorische zaken

De samenwerking tussen Rijksmuseum Twenthe en museum TwentseWelle die in 2016 is ingezet heeft in 2017 geleid tot verdere optimalisering van de organisatie De dagelijkse gang van zaken in beide musea wordt aangestuurd door een driehoofdig managementteam bestaande uit de directeur-bestuurder, een interim adjunct-directeur (afkomstig van TwentseWelle) en het hoofd bedrijfsvoering die deze rol eerder al voor Rijksmuseum Twente vervulde De opdracht van de interimfunctie in 2017 was het inrichten van een nieuwe organisatiestructuur en actualiseren, optimaliseren en versterken van processen die ten dienste

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018
paraaf .....

staan van de twee musea Vanaf 1 januari 2018 zal de directie worden gevoerd door een algemeen directeur bestuurder en een nieuwgevormd managementteam bestaand uit vier hoofden

5.1 Personeel en organisatie

Het museum heeft in 2017 30 medewerkers in dienst (23,69 FTE) en 99 vrijwilligers zijn actief voor diverse taken in de organisatie Samen met een externe HR-adviseur zijn processen en functiebeschrijvingen geuniformeerd en geharmoniseerd op basis de functiebeschrijvingen van het museumhandboek
De eerstelijns communicatie is samengebracht in het servicecentrum Het servicecentrum wordt het kloppend hart voor alle operationele publiekszaken Alle publieksvragen komen hier centraal binnen (telefoon, email, post) ook is het servicecentrum het loket voor membershipkaarthouders, reserveringen arrangementen en kleine activiteiten Ter ondersteuning van het servicecentrum is er een nieuwe applicatie geïmplementeerd voor boekingen en het inroosteren van mensen en middelen
De ICT-werkplekomgeving is vernieuwd, dit betekent een uniforme, eigentijdse en veilige IT-omgeving Er is meer aandacht voor het protocol datalekken en er is een start gemaakt met de implementatie van AVG-protocol De implementatie van deze twee protocollen zullen in 2018 een vervolg krijgen Dit zorgt samen met een nieuw telefoniesysteem voor uniforme procesinrichting en eigentijdse efficiente werkwijzen binnen beide organisaties
Er is regelmatig contact geweest met de OR Ook de Raad van Toezicht heeft nu op regelmatige basis een informatie-uitwisseling met de OR

Het museum heeft maatschappelijk een bijdrage geleverd aan het beschikbaar stellen van vijf werkervaringsplaatsen en een aantal stageplaatsen Voor vier van de vijf mensen heeft dit geleid tot een opstap naar een betaalde baan Bij het museum zijn 99 vrijwilligers actief

Directie en managementteam wil het personeel en vrijwilligers hartelijk bedanken voor de enorme inzet en voor de opbouwende houding ten aanzien van de vele veranderingen die dit jaar en de afgelopen jaren zijn doorgevoerd Dit is van groot belang voor de verdere groei en bloei van het museum in de komende periode

5.2 Raad van Toezicht

Sinds 1 januari 2017 zijn er een aantal wijzigingen in de Raad van Toezicht De wijzigingen houden verband met de samenwerking van de twee museumorganisaties en beeindiging van termijnen
Per 1 januari is voorzitter Egbert ten Cate afgetreden en Wim Boomkamp is benoemd als voorzitter van de Raad van Toezicht De leden Peter Schoon en Barbara Fransen zijn afgetreden, nieuwe benoemingen zijn Ingrid Kleinsman, Marc Altink en Judikje Kiers

De Raad van Toezicht heeft een Auditcommissie en een Remuneratiecommissie benoemd, beide bestaande uit twee leden vanuit de Raad van Toezicht De Raad van Toezicht handelt conform de Governance Code

De Raad van Toezicht bestaat nu uit de volgende personen

- Drs J W Boomkamp* (voorzitter) (toegetreden per 02-01-2017, einde 1ste periode 20-08-2017, einde 2e periode 20-08-2021)
- Mr dr E Helder (vicevoorzitter) toegetreden per 13-11-2013, einde 1ste periode 13-11-2017, einde 2e periode 13-11-2021)
- Drs M Altink* (toegetreden per 02-01-2017, einde 2e periode 01-09-2017, bij besluit Raad van Toezicht verlengd tot 01-09-2018)
- Mr G J Jansen (toegetreden per 1-6-2011, einde 1e periode 1-6-2015, einde 2de periode 1-6-2019)
- Mevrouw I Kleinsman*, (toegetreden per 02-01-2017, einde 1e periode 8-9-2018)
- Mevrouw J Kiers, (toegetreden per 20-3-2017, einde 1e periode 20-3-2021)

**Deze leden zijn ingestroomd vanuit de TwentseWelle organisatie Vandaar een afwijkende periodeduur*

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

6. Zakelijke en financiële analyse

Financiën

In het afgelopen jaar zijn belangrijke veranderingen doorgevoerd die hieronder nader worden toegelicht.

Erfgoedwet

De invoering van de Erfgoedwet heeft geleid tot wijzigingen in de subsidie-relatie met het ministerie van OCW. Voorheen werden de subsidies toegekend voor een periode van 4 jaar, met ingang van 2017 is een splitsing aangebracht. De toekenning van de subsidie voor de publieksfunctie blijft onveranderd, de subsidies voor huisvesting en de collectiefunctie worden met ingang van 2017 jaarlijks toegekend, gebaseerd op langjarige afspraken.

Huisvesting

De afspraken met de verhuurder, het Rijksvastgoedbedrijf, en het ministerie van OCW zijn ingrijpend gewijzigd. Bij wijze van proef is het museum met ingang van 2017 gedurende 5 jaar verantwoordelijk voor de instandhouding van het museale vastgoed. Taken en plichten zijn vastgelegd in een herziene huurovereenkomst, de huursom is substantieel verlaagd en middelen voor het onderhoud en (vervangings-) investeringen zijn naar het museum overgeheveld.
In 2017 is een voortvarend begin gemaakt. De Monumentenwacht heeft een meerjaren-onderhoudsplan opgesteld, met het Rijksvastgoedbedrijf zijn lopende werkzaamheden afgerond en met oog op de continuïteit en wettelijke bepalingen zijn onderhoudscontracten afgesloten.
Uit de documentatie van het Rijksvastgoedbedrijf blijkt dat tijdens de proefperiode de verouderde werktuigbouwkundige installaties moeten worden vervangen. In samenwerking met de adviseur Antea wordt gewerkt aan een duurzaam investeringsplan.

Bestemmingsfondsen OCW

Niet bestede OCW middelen periode 2013-2016

Op last van de Tweede Kamer heeft het ministerie besloten tot terugvordering van de niet bestede subsidies over de periode 2013-2016. Het museum heeft bezwaar aangetekend dat helaas niet werd gehonoreerd. De terugbetaling van € 175.500 is in het resultaat verwerkt.

Bestemmingsfondsen Veiligheid en Technisch vervangingsonderhoud

Met het ondertekenen van de herziene huurovereenkomst zijn financiële verplichtingen die voortvloeien uit eerder afgesloten huurallonges komen te vervallen. De bestemmingsfondsen Veiligheid en technisch vervangingsonderhoud zijn opnieuw doorgerekend. Met het ministerie van OCW is overeengekomen dat de vrijgevallen middelen worden toegevoegd aan het huisvestingsbudget.

Resultaat

Het jaar is afgesloten met een negatief exploitatieresultaat van € 749.200. Inbegrepen zijn de subsidieterugvordering van OCW en de afspraken die zijn gemaakt met het ministerie over de vrijvallen uit de bestemmingsfondsen Veiligheid en Technisch vervangingsonderhoud.

Het resultaat, geschoond voor bovenstaande effecten is als volgt:

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

	€
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	- 749 200
Eenmalige effecten	
Terugbetaling subsidie OCW 2013-2016	175 500
Vooruit ontvangen investeringssubsidies als gevolg van vrijvallen uit bestemmingsfondsen OCW	486 600
	- 87 100

Resultaat per functie

	€
Publieksfunctie	225 900
Collectiebeheer	- 313 000
	- 87 100

Conform de richtlijnen is het geoorloofd om het overschot van de publieksfunctie te benutten om het tekort van collectiebeheer te dekken Duidelijk is dat het tekort van collectiebeheer structureel is, met name veroorzaakt door de richtlijn dat met ingang van 2017 de kosten voor beveiliging volledig aan deze functie moet worden toegerekend Door het uitzonderlijke goede resultaat van de publieksfunctie kon het tekort dit jaar grotendeels worden gedekt

Het resterende tekort is gelijk aan de jaarlijkse reguliere vrijvallen uit de bestemmingsfondsen Veiligheid en Technisch vervangingsonderhoud Het uiteindelijke resultaat is nihil

De vermogenspositie is ultimo 2017 solide De quick ratio bedraagt 2,6, de solvabiliteit 25%

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Activiteiten & bereik

TENTOONSTELLINGEN

	HUIDIG BOEKJAAR		ACTIVITEITEN PLAN		VORIG BOEKJAAR	
	Aantal Tentoon-stellingen	Aantal bezoeken	Aantal Tentoon-stellingen	Aantal bezoeken	Aantal Tentoon-stellingen	Aantal bezoeken
1 Tijdelijke tentoonstellingen	11		11		10	
Totaal bezoeken		119 113		75 000		101 703
2 Reguliere bezoeken		88 856				57 390
3 Bezoeken po		11 860		25000		16 734
4 Bezoeken vo		16 965				18 779
5 Bezoeken mbo/ho		1 432				8 800
Specificatie van bezoeken totaal						
6 Gratis bezoeken		54 623				51 784
7 Betaalde bezoeken		64 490		50 000		49 919
Overige bezoeken						
8 Bezoeken website totaal		247 608				222 079
9 Aantal unieke bezoekers website		158 828				158 576

	Aantal Act	Aantal deel-nemers	Aantal Act	Aantal deel-nemers	Tentoon-stellingen	Aantal bezoeken
OVERIGE ACTIVITEITEN	1130 activiteiten ism RCE/TETEM					
10 Schoolgebonden activiteiten		30 257		25 000		44 313
11 waarvan po		11 860				16 734
12 waarvan vo		16 965				18 779
13 waarvan mbo/ho		1 432				8 800
14 Openbare activiteiten		5 219				
15 Totaal overige activiteiten		9 202				
Totaal *		44 678		25 000		44 313

* Specificatie deelnemers is conform Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen periode 2017-2020 Vergelijkende cijfers 2016 zijn gebaseerd op het Handboek verantwoording cultuursubsdies instellingen periode 2013-2016

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf ... .

Balans

per 31 december 2017, respectievelijk 31 december 2016, na voorgestelde resultaatbestemming

ACTIVA

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
VASTE ACTIVA				
Materiele vaste activa				
Gebouwen en terreinen	224 100		257 700	
Inventaris en inrichting	157 900		161 700	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	192 000		215 800	
Bedrijfsinstallaties	347 900		347 500	
		921 900		982 700
Materiele vaste activa in uitvoering		-		-
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden		103 800		287 000
Vorderingen				
Debiteuren	32 400		30 400	
Vorderingen inzake pensioenen	100		6 100	
Vorderingen inzake omzetbelasting	24 700		42 400	
Overige vorderingen en overlopende activa	315 300		251 800	
		372 500		330 700
Liquide middelen				
Liquide middelen		2 390 500		1 780 400
		3 788 700		**3 380 800**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

PASSIVA

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
EIGEN VERMOGEN				
Algemene reserve	499 700		499 700	
Bestemmingsfonds OCW	227 400		976 600	
Overige reserves	215 300		215 300	
		942 400		1 691 600
VOORZIENINGEN				
Groot onderhoud	257 300		-	
Jubileumuitkeringen	29 500		30 200	
		286 800		30 200
LANGLOPENDE SCHULDEN				
Investeringsbijdragen OCW	1 324 200		850 100	
Investeringsbijdragen overig	109 200		124 200	
		1 433 400		974 300
KORTLOPENDE SCHULDEN				
Schulden aan OCW	796 200		-	
Schulden aan leveranciers	123 500		243 900	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	38 600		44 900	
Overige schulden en overlopende passiva	167 800		395 900	
		1 126 100		684 700
		3 788 700		**3 380 800**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Categoriale exploitatierekening

BATEN	Werkelijk 2017	Begroting 2017	Werkelijk 2016
Eigen inkomsten			
Publiekinkomsten binnenland	1 061 000	789 000	660 800
Kaartverkoop	617 300	430 000	352 300
Overige publiekinkomsten	443 700	359 000	308 500
Publieksinkomsten buitenland	65 000	70 000	70 000
Totaal publieksinkomsten	**1 126 000**	**859 000**	**730 800**
Sponsorinkomsten	-	7 500	-
Vergoeding coproducent	-	-	-
Overige directe inkomsten	6 100	10 000	11 800
Totaal overige directe inkomsten	**6 100**	**17 500**	**11 800**
Totaal Directe inkomsten	**1 132 100**	**876 500**	**742 600**
Indirecte opbrengsten	**53 700**	**35 000**	**28 800**
Private middelen			
Particulieren incl vriendenverenigingen	294 300	120 000	236 300
Bedrijven	20 800	40 000	34 900
Private fondsen	441 800	320 000	162 400
Goede doelenloterijen	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	**756 900**	**480 000**	**433 600**
Totaal eigen inkomsten	**1 942 700**	**1 391 500**	**1 205 000**
Baten in natura			
Subsidies			
Totaal structureel OCW	**2 248 900**	**2 825 000**	**615 500**
OCW Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	934 600	916 900	883 500
OCW Erfgoedwet onderdeel huisvesting	900 100	1 508 100	- 268 000
OCW Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	414 200	400 000	-
OCW Kaderregeling onderzoek en wetenschap	-	-	-
Incidentele verlaging instellingssubsidie i v m terugvordering saldo bestemmingsfonds Niet bestede subsidie OCW periode 2013-2016	- 175 500	-	-
Vooruitontvangen investeringsbijdragen OCW	- 486 600	-	-
Totaal structureel Provincie	70 000	70 000	-
Totaal structureel Gemeente	70 000	70 000	-
Totaal structurele publieke subsidie overig			
Totale structurele subsdies	**1 726 800**	**2 965 000**	**615 500**
Incidentele publieke subsidies	247 000	218 200	820 400
Totaal subsidies	**1 973 800**	**3 183 200**	**1 435 900**
TOTALE BATEN	**3 916 500**	**4 574 700**	**2 640 900**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	Werkelijk 2017	Begroting 2017	Werkelijk 2016
LASTEN			
Personeelslasten	1 313 000	1 355 000	1 393 500
Huisvestingslasten	899 000	1 533 100	1 094 500
Afschrijvingen	220 800	270 000	211 100
Aankopen	545 500	252 800	245 800
Overige lasten	1 689 100	1 403 500	1 359 800
TOTALE LASTEN	**4 667 400**	**4 814 400**	**4 304 700**
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	**- 750 900**	**- 239 700**	**- 1 663 800**
Saldo rentebaten/-lasten	1 700	10 000	11 900
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	**- 749 200**	**- 229 700**	**- 1 651 900**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Categoriale en functionele exploitatierekening

FUNCTIONEEL --> / CATEGORIAAL -- / BATEN	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
Eigen inkomsten				
Publiekinkomsten				
Kaartverkoop	617 300	617 300	-	-
Overige publiekinkomsten	443 700	443 700	-	-
Publieksinkomsten buitenland	65 000	65 000	-	-
Totaal publieksinkomsten	**1 126 000**	**1 126 000**	**-**	**-**
Sponsorinkomsten	-	-	-	-
Vergoeding coproducent	-	-	-	-
Overige directe inkomsten	6 100	6 100	-	-
Totaal overige directe inkomsten	**6 100**	**6 100**	**-**	**-**
Totaal Directe inkomsten	**1 132 100**	**1 132 100**	**-**	**-**
Indirecte opbrengsten	53 700	-	-	53 700
Private middelen				
Particulieren incl vriendenverenigingen	294 300	97 300	197 000	-
Bedrijven	20 800	20 800	-	-
Private fondsen	441 800	269 800	170 800	1 200
Goede doelenloterijen	-	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	**756 900**	**387 900**	**367 800**	**1 200**
Totaal eigen inkomsten	**1 942 700**	**1 520 000**	**367 800**	**54 900**
Baten in natura	-	-	-	-
Subsidies				
Totaal structureel OCW	**2 248 900**	**1 460 800**	**680 600**	**107 500**
OCW Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	934 600	934 600	-	-
OCW Erfgoedwet onderdeel huisvesting	897 300	525 400	264 400	107 500
Van huisvesting naar overige functies	2 800	800	2 000	-
OCW Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	414 200	-	414 200	-
OCW Kaderregeling onderzoek en wetenschap	-	-	-	-
Incidentele verlaging instellingssubsidie i v m terugvordering saldo bestemmingsfonds Niet bestede subsidie OCW periode 2013-2016	- 175 500	-	-	- 175 500
Vooruitontvangen investeringsbijdragen OCW	- 486 600	- 284 900	- 143 400	- 58 300

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

FUNCTIONEEL -->	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
CATEGORIAAL ->				
VERVOLG BATEN				
Totaal structureel Provincie	70 000	70 000	-	-
Totaal structureel Gemeente	70 000	70 000	-	-
Totaal structurele publieke subsidie overig	-	-	-	-
Totale structurele subsdies	**1 726 800**	**1 315 900**	**537 200**	**- 126 300**
Incidentele publieke subsidies	247 000	142 700	102 000	2 300
Totaal subsidies	**1 973 800**	**1 458 600**	**639 200**	**- 124 000**
TOTALE BATEN	**3 916 500**	**2 978 600**	**1 007 000**	**- 69 100**
LASTEN				
Personeelslasten	1 313 000	558 400	329 000	425 600
Huisvestingslasten	899 000	520 200	272 400	106 400
Afschrijvingen	220 800	129 300	65 100	26 500
Aankopen	545 500	-	545 500	-
Overige lasten	1 689 100	1 423 200	39 200	226 700
TOTALE LASTEN	**4 667 400**	**2 631 100**	**1 251 200**	**785 200**
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	**- 750 900**	**347 500**	**- 244 200**	**- 854 300**
Saldo rentebaten/-lasten	1 700	-	-	1 700
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-	-
SALDO UIT BEDRIJFSVOERING	**- 749 200**	**347 500**	**- 244 200**	**- 852 600**
Toerekening Algemeen beheer	-	560 300	292 300	-
EXPLOITATIERESULTAAT	**- 749 200**	**- 212 800**	**- 536 500**	**-**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Kasstroomoverzicht

	2017 €	2016 €
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN:		
Exploitatieresultaat	- 749 200	- 1 651 900
Aanpassen voor		
Afschrijvingen materiele vaste activa	217 300	211 100
Mutatie voorzieningen	256 600	2 100
Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	**- 275 300**	**- 1 438 700**
Mutatie in voorraden	183 200	- 167 400
Mutatie vorderingen	- 41 800	200 400
Mutatie kortlopende schulden	441 400	- 234 900
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	**307 500**	**- 1 640 600**
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEIT:		
Investeringen in materiele vaste activa	- 156 500	- 22 800
Mutatie materiele vaste activa in uitvoering	-	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	**- 156 500**	**- 22 800**
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN:		
Mutatie in langlopende schulden	459 100	- 28 600
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	**459 100**	**- 28 600**
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN:	**610 100**	**- 1 692 000**
Liquide middelen einde boekjaar	2 390 500	1 780 400
Liquide middelen begin boekjaar	1 780 400	3 472 400
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN:	**610 100**	**- 1 692 000**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Personeel en vrijwilligers

	Werkelijk 2017		Begroting 2017		Werkelijk 2016	
	€	fte	€	fte	€	fte
Specificatie personeelslasten						
Waarvan vast contract		22,76	1 230 500	23,95	1 126 400	20,79
Waarvan tijdelijk contract	15 700	0,25	59 500	0,5	153 300	3,68
Waarvan inhuur	103 200	0,68	65 000	0,5	113 800	0,94
Personeelslasten totaal	**118 900**	**23,69**	**1 355 000**	**24,95**	**1 393 500**	**25,41**

Vrijwilligers		Aantal		Aantal		Aantal
Vrijwilligwers: fte		9,28		9,28		9,28
Vrijwilligers: personen		99		99		99

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Toelichting

Toelichting algemeen

Regelgeving financiële verantwoording

De jaarrekening is opgemaakt door de directie op 26 maart 2018 in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020

Begroting

De in deze jaarrekening gehanteerde begroting is ontleend aan de door de Minister goedgekeurde meerjarenbegroting

Collectie kunstvoorwerpen

De collectie kunstvoorwerpen is eigendom van de Staat der Nederlanden en in beheer bij het museum De collectie wordt derhalve niet opgenomen in de balans

Schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening dient de leiding van de stichting, overeenkomstig algemeen geldende grondslagen, bepaalde schattingen en veronderstellingen te doen die medebepalend zijn voor de opgenomen bedragen De feitelijke resultaten kunnen van deze schattingen afwijken.

De subsidie van het Ministerie van OCW over de cultuurperiode 2017-2020 wordt definitief vastgesteld in 2021 Aan deze subsidies zijn voorwaarden verbonden Het niet (volledig) voldoen aan deze voorwaarden kan er toe leiden dat de subsidie lager wordt vastgesteld Bij het opmaken van de jaarrekening is de verleende subsidies 2017 volledig verantwoord in de exploitatierekening vanwege het vertrouwen van de directie dat volledig voldaan is aan de subsidievoorwaarden

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen Ontvangen en betaalde rente zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Grondslagen van waardering

Materiële vaste activa

Activa verkregen uit eigen middelen
De materiele vaste activa verkregen uit eigen middelen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met lineaire afschrijvingen

Hierbij worden de volgende afschrijvingspercentages gehanteerd

Gebouwen en terreinen	
Verbouwingskosten	10%
Inventaris en inrichting	
Automatiseringsapparatuur en software	20%
Kantoorapparatuur	20%
Kantoormeubilair	10%
Overige inventaris	10%
Museuminventaris	
Presentatiemateriaal	10%
Andere vaste bedrijfsmiddelen	10%
Bedrijfsinstallaties	10%

Materiële vaste activa in uitvoering

Activa in uitvoering betreft bouwkundige voorzieningen in ontwikkeling en wordt gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs Bij oplevering worden activa in uitvoering overgeboekt naar de materiele vaste activa en vervolgens afgeschreven

Voorraden

Voorraden
De voorraden verkregen uit eigen middelen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde Waar nodig is rekening gehouden met afwaarderingen wegens incourantheid

Onderhanden werk
Het onderhanden werk wordt gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de projecten De vervaardigingsprijs omvat het directe materiaalverbruik en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig rekening houdend met mogelijke oninbaarheid

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde Indien niet anders is vermeld, staan deze ter vrije beschikking

Bestemmingsfonds OCW CuNo

Betreft het deel van de subsidie van het Ministerie van OCW dat nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt Het saldo wordt door OCW teruggevorderd

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Bestemmingsfonds OCW project Veiligheid	Betreft het deel van de van het Ministerie van OCW ontvangen subsidie voor het project Veiligheid voor VRM-musea dat nog besteed dient te worden aan het doel waarvoor de subsidie is verstrekt
Bestemmingsfonds OCW project Technisch vervangingsonderhoud	Betreft het deel van de van het Ministerie van OCW ontvangen subsidie voor het project Technisch vervangingsonderhoud voor VRM-musea dat nog besteed dient te worden aan het doel waarvoor de subsidie is verstrekt
Voorziening groot onderhoud	Met ingang van 2017 is het museum voor een periode van vijf jaren verantwoordelijk voor de instandhouding van de gebouwen en terreinen Deze voorziening is getroffen ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud
Voorzieningen	De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde
Langlopende en kortlopende schulden	De schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde

Grondslagen van resultaatbepaling

Subsidies	De subsidies worden toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben Verder wordt verwezen naar de toelichting van de schattingen, zoals opgenomen in dit hoofdstuk Subsidies voor investeringen in vaste activa worden opgenomen onder de schulden en vallen vrij via de exploitatierekening, gelijklopend met de afschrijvingstermijn van de investering
Overige opbrengsten	Onder de overige opbrengsten wordt verstaan de opbrengst uit levering van goederen, diensten en (particuliere) schenkingen onder aftrek van over de opbrengst geheven belastingen
Rentebaten	Rentebaten worden toegekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben
Lasten	De lasten worden bepaald op historische basis en toegekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben
Verdeelsleutels	Indien mogelijk worden de baten en lasten in zijn geheel aan een functie toegeschreven Baten of lasten die niet aan een functie kunnen worden toegerekend worden verdeeld op basis van tijdschrijven dan wel op basis van vloeroppervlakte De kosten van algemeen beheer worden aan het eind van het jaar verdeeld over de museale functies op basis van het aantal directe arbeidsuren

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Specificatie van posten op de balans

VASTE ACTIVA

MATERIELE VASTE ACTIVA

	Gebouwen en terreinen	Inventaris en inrichting	Andere vaste bedrijfsmid.	Bedrijfs-installaties	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2017	**257 700**	**161 700**	**215 800**	**347 500**	**982 700**
Investeringen	- 2 700	25 700	29 700	103 800	**156 500**
Afschrijvingen	30 900	29 500	53 500	103 400	**217 300**
Boekwaarde per 31 december 2017	**224 100**	**157 900**	**192 000**	**347 900**	**921 900**
Cumulatieve aanschafwaarde	430 800	602 000	934 600	1 136 100	**3 103 500**
Cumulatieve afschrijvingen	206 700	444 100	742 600	788 200	**2 181 600**
Boekwaarde per 31 december 2017	**224 100**	**157 900**	**192 000**	**347 900**	**921 900**

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
MATERIELE VASTE ACTIVA IN UITVOERING			
Boekwaarde per 1 januari 2017		-		-
Investeringen		-		-
Overboeking naar materiële activa		-		-
		-		-
VLOTTENDE ACTIVA				
VOORRADEN				
Onderhanden werk	66 600		236 500	
Overige voorraden	37 200		50 500	
		103 800		**287 000**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
VORDERINGEN				
DEBITEUREN		**32 400**		**30 400**
VORDERINGEN INZAKE PENSIOENEN				
Pensioenen	100		6 100	
		100		**6 100**
VORDERINGEN INZAKE OMZETBELASTING				
Omzetbelasting	24 700		42 400	
		24 700		**42 400**
OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE PASSIVA				
Provincie Overijssel	-		28 000	
Stichting RMT Fonds	50 000		50 000	
Mondriaan Fonds	90 300		5 900	
Prins Bernhard Cultuurfonds	-		20 900	
Stichting Museumkaart	115 400		44 700	
Nog te ontvangen bedragen	26 500		29 500	
Interest	1 700		11 900	
Vooruitbetaalde overige kosten	26 600		56 500	
Fietsplan	-		700	
Overig	4 800		3 700	
		315 300		**251 800**
TOTAAL VORDERINGEN		**372 500**		**330 700**
LIQUIDE MIDDELEN				
Kas	6 900		6 900	
Rabobank (rekening courant)	26 300		37 900	
Rabobank (spaarrekeningen)	2 337 800		1 715 900	
ING-bank (rekening courant)	19 000		8 300	
Kruisposten	-		10 900	
Kasgeld	500		500	
TOTAAL LIQUIDE MIDDELEN		**2 390 500**		**1 780 400**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

EIGEN VERMOGEN

	Stand per 31 december 2016	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31 december 2017
	€	€	€	€
ALGEMENE RESERVE	**499 700**	-	-	**499 700**
BESTEMMINGSFONDS OCW				
Niet bestede subsidie OCW				
Periode 2013-2016	175 500	-	- 175 500	-
Het totale saldo wordt teruggevorderd door OCW.				
Totaal niet bestede subsdie OCW	175 500	-	- 175 500	-
Bestemmingsfonds Projectsubsidie veiligheid	498 100	- 307 800	-	190 300
Bestemmingsfonds Projectsubsidie technisch vervangingsonderhoud	303 000	- 265 900	-	37 100
TOTAAL BESTEMMINGSFONDS OCW	**976 600**	**- 573 700**	-	**227 400**

	Stand per 31 december 2016	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31 december 2017
OVERIGE RESERVES				
Bestemmingsreserve tijdelijke presentatie	101 800	-	-	101 800
Bestemmingsreserve bedrijfsinstallatie/entreehal	113 500	-	-	113 500
TOTAAL OVERIGE RESERVES	**215 300**	-	-	**215 300**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

VOORZIENINGEN

	Stand per 31 december 2016	Onttrokken in 2017	Toegevoegd in 2017	Stand per 31 december 2017
	€	€	€	€
Voorziening groot onderhoud	-	-	257 300	257 300
Jubileumuitkeringen	30 200	- 3 400	2 700	29 500
TOTAAL	**30 200**	**- 3 400**	**260 000**	**286 800**

De voorziening heeft een overwegend langlopend karakter.

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
LANGLOPENDE SCHULDEN				
Investeringssubsidies OCW:				
Veiligheidsvoorzieningen				
DCE/14/633702	431 100		450 100	
DCE/15/777791	400 000		400 000	
Investeringen erfgoed (huisvesting)				
Investeringen 2017	6 500		-	
Investeringsbijdragen vanwege vrijvallen bestemmingsfondsen	486 600		-	
		1 324 200		850 100
Investeringsbijdragen overig:				
Voorplein/hoofdingang				
Stichting Dioraphte	55 600		63 100	
Overig	18 600		21 100	
Inrichting Gobelinzaal				
Stichting Rijksmuseum Twenthe Fonds	24 500		28 000	
Roelvink Fonds/ Mondriaan Fonds	10 500		12 000	
		109 200		124 200
TOTAAL LANGLOPENDE SCHULDEN		**1 433 400**		**974 300**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
KORTLOPENDE SCHULDEN				
SCHULDEN AAN OCW·				
Niet bestede subsidie periode 2013-2016	175 500		-	
Nog te besteden huisvestingssubsidie	620 700		-	
		796 200		**-**
SCHULDEN AAN LEVERANCIERS				
Crediteuren		**123 500**		**243 900**
BELASTINGEN EN PREMIES SOCIALE VERZEKERINGEN				
Loonheffing	23 300		27 700	
Te betalen sociale premies	15 300		17 200	
		38 600		**44 900**
OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA				
Bruikleenvergoeding KMSKA	-		30 000	
Vereniging Vrienden	-		7 300	
Mondriaan Stichting	55 600		80 200	
Stichting G J van Heek jr Fonds	-		9 800	
VSB Fonds	-		50 000	
Fonds 21	-		30 000	
Nog te betalen tentoonstellingskosten	-		68 500	
Vooruit gefactureerde bedragen	1 200		11 800	
Vakantiegeld	47 200		50 300	
Vakantiedagen	24 300		25 700	
Accountantskosten	13 200		13 200	
Overige	26 300		19 100	
		167 800		**395 900**
TOTAAL KORTLOPENDE SCHULDEN		**1 126 100**		**684 700**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen:

Rechten:

Subsidie Ministerie van OCW

Ministerie van OCW heeft de volgende subsidies verleend

- Subsidie culturele basisinfrastructuur van in totaal € 2 803 929,- voor de periode 2018-2020 Bovenstaande toezegging is bevestigd middels een brief van 20 september 2016, kenmerk 1056838

- Subsidie Erfgoedwet van € 1 941 448 voor het jaar 2018 Deze toezegging is bevestigd middels een brief van 27 september 2017, kenmerk 1216637

Provincie Overijssel (brief d d 22 februari 2017, kenmerk 2017/0040487) heeft voor de periode 2018 t/m 2020 voor de openstelling van het museum in totaal € 210 000,- toegekend

Aanpassingen op basis van het prijspeil kunnen nog worden aangebracht

Verplichtingen:

Huurverplichtingen
Deze verplichtingen betreffen de huur van het pand gelegen aan de Lasondersingel 129-131 te Enschede, kadastraal bekend onder nummer L00804, alsmede de huur van parkeerplaatsen te Enschede, kadastraal bekend onder nummer L2191 De huurovereenkomst is aangegaan voor de duur van 5 jaren en eindigt op 31 december 2021

De hiermee samenhangende jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 405 570 (2017) en zal jaarlijks worden geindexeerd overeenkomstig de ontwikkeling van het CBS consumentenprijsindexcijfer (reeks CPI Alle Huishoudens), op de meest recente tijdbasis vastgesteld

Het museum heeft een depotruimte gehuurd van het Rijtuigmuseum te Leek De huurovereenkomst eindigt jaarlijks op 1 oktober en wordt voortgezet voor aansluitende perioden van telkens een jaar met een maximum van twee jaar De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 10 600 (2017) en zal jaarlijks worden geindexeerd overeenkomstig de ontwikkeling van het CBS consumentenprijsindexcijfer (reeks Werknemers-Laag), op de meest recente tijdbasis vastgesteld

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Pensioenen
De pensioenregeling van de medewerkers is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Het ouderdomspensioen is een toegezegde pensioenregeling op basis van (voorwaardelijk) geïndexeerd middelloon. Indexatie van de pensioenrechten is afhankelijk van de financiële positie waarin het pensioenfonds zich bevindt.

De aan de pensioenuitvoerder te betalen premie wordt als last in de winst- en verliesrekening verantwoord en, voor zover de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie nog niet is voldaan, wordt deze als verplichting op de balans opgenomen.

Rijksmuseum Twenthe heeft geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, anders dan het voldoen van toekomstig hogere premiebijdragen. Om deze reden worden de op een periode betrekking hebbende premiebijdragen in die periode ten laste van het resultaat gebracht.

De dekkingsgraad van het bedrijfstakpensioenfonds Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn bedraagt per 31-12-2017 101,1%.

Investeringsverplichting beveiliging
In 2017 werd onder toezicht van het Rijksvastgoedbedrijf de beveiligingsinstallatie gemoderniseerd en uitgebreid. De oplevering vindt plaats in 2018. Het investeringsbedrag bedraagt € 442.000, waarvan het museum in 2015 € 137.000 heeft voldaan.

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Toelichting op de categoriale exploitatierekening

	Werkelijk 2017 €	Begroting 2017 €	Werkelijk 2016 €
Eigen inkomsten			
Publiekinkomsten			
Kaartverkoop	617 300	430 000	352 300
Inkomsten uit horeca-expl	254 600	200 000	168 600
Inkomsten uit museumwinkel	178 500	150 000	133 800
Cursussen	4 000	3 000	1 300
Rondleidingen	6 600	6 000	4 800
Publieksinkomsten buitenland	65 000	70 000	70 000
Totaal publieksinkomsten	**1 126 000**	**859 000**	**730 800**
Sponsorinkomsten	**-**	**7 500**	**-**
Overige directe inkomsten			
Restauratie voor derden	-	10 000	1 600
Overige directe inkomsten	6 100	-	10 200
	6 100	**10 000**	**11 800**
Totaal Directe inkomsten	**1 132 100**	**876 500**	**742 600**
Overige indirecte opbrengsten	53 700	35 000	28 800
Private middelen			
Waarvan particulieren incl. vriendenvereniging			
Collectievorming			
Particuliere schenkingen	197 000	60 000	198 600
Projecten			
De Lairesse			
Vereniging van Vrienden	7 300	10 000	37 700
Overig Vereniging van Vrienden	90 000	50 000	-
Totaal particulieren incl vriendenvereniging	**294 300**	**120 000**	**236 300**
Bedrijven	**20 800**	**40 000**	**34 900**
Private fondsen			
Vrijval langlopende schulden			
Bijdrage Dioraphte	7 500	7 500	7 500
Bijdrage van Delden	2 500	2 500	2 500
Bijdrage Gobelinzaal	5 000	5 000	5 000

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	Werkelijk 2017 €	Begroting 2017 €	Werkelijk 2016 €
Projecten			
Academie van Verbeelding			
Stichting Doen	-	-	23 300
De Lairesse			
GJ. Van Heek jr Fonds	9 800	10 000	50 200
Prins Bernhard Cultuur Fonds	4 100	5 000	20 900
Renaissance			
Turing Foundation	55 000	55 000	-
VSB Fonds	50 000	45 000	-
GJ. Van Heek jr Fonds	50 000	50 000	-
Fonds 21	40 000	40 000	-
Prins Bernhard CultuurFonds	25 000	25 000	-
BNG Cultuurfonds	20 000	20 000	-
Van Bylandt Stichting	5 000	5 000	-
Collectievorming			
GJ. Van Heek jr Fonds	50 000	-	-
Vereniging Rembrandt	87 500	-	-
Roelvink Fonds	25 000	-	-
Fransen fonds	5 000	-	-
Overig			
Stichting RMT Fonds	-	50 000	50 000
Overig	400	-	3 000
Totaal private fondsen	**441 800**	**320 000**	**162 400**
Totaal goede doelenloterijen	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	**756 900**	**480 000**	**433 600**
Totaal eigen inkomsten	**1 942 700**	**1 391 500**	**1 205 000**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	Werkelijk 2017 €	Begroting 2017 €	Werkelijk 2016 €
Subsidies			
Structureel OCW			
OCW Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	934 600	916 900	883 500
OCW Erfgoedwet onderdeel huisvesting	900 100	1 508 100	- 268 000
OCW Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	414 200	400 000	-
OCW Kaderregeling onderzoek en wetenschap	-	-	-
Totaal structureel OCW	**2 248 900**	**2 825 000**	**615 500**
Incidentele verlaging instellingssubsidie i v m terugvordering saldo bestemmingsfonds Niet bestede subsidie OCW periode 2013-2016	- 175 500	-	-
Vooruitontvangen investeringsbijdragen OCW	- 486 600	-	-
Totaal structureel Provincie	70 000	70 000	-
Totaal structureel Gemeente	70 000	70 000	-
Totaal structurele publieke subsidies overig	-	-	-
Totale structurele subsdies	**1 726 800**	**2 965 000**	**615 500**
Incidentele publieke subsidies			
Incidentele subsidie OCW			
Projectsubsidie openstelling	-	-	433 000
Openstelling museum			
Subsidie provincie	-	-	70 000
Subsidie gemeente	-	-	70 000
Vrijval langlopende schulden OCW			
In het kader van de Erfgoedwet	-	-	-
Buiten het kader van de Erfgoedwet			
DCE/14/633702	19 000	13 700	13 700
DCE/15/777791	-	33 600	-
Werkgelegenheid			
I/D-subsidie	12 300	12 500	12 300
Educatie			
Subsidie gemeente	8 400	-	-

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	Werkelijk 2017 €	Begroting 2017 €	Werkelijk 2016 €
Projecten			
Academie			
Gemeente Enschede	-	-	63 700
Rhytm painter			
Mondriaan Stichting	-	-	59 500
De Lairesse			
Mondriaan Stichting	9 800	12 000	50 200
Educatie			
Gemeente Enschede	-	-	13 300
Provincie Overijssel	-	-	11 100
Renaissance			
Mondriaan Stichting	50 000	50 000	-
Digital Museum			
Mondriaan Stichting	50 000	-	-
De Aard der Dingen			
Mondriaan Stichting	1 100	-	-
Collectievorming			
Mondriaan Stichting	96 400	96 400	23 600
Totaal incidentele publieke subsidies	**247 000**	**218 200**	**820 400**
Totaal subsidies	**1 973 800**	**3 183 200**	**1 435 900**
TOTALE BATEN	**3 916 500**	**4 574 700**	**2 640 900**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

	Werkelijk 2017 €	Begroting 2017 €	Werkelijk 2016 €
LASTEN			
Personeelslasten			
Publieksfunctie			
Vaste presentatie	32 400	23 100	25 900
Tijdelijke presentatie	208 500	220 000	212 200
Marketing en communicatie	117 200	140 300	152 600
Educatie	33 000	53 900	80 600
Bewaking	144 600	130 700	130 900
Museumcafe	22 700	29 600	29 000
Collectiefunctie			
Collectievorming	14 500	7 600	7 800
Registratie en onderzoek	63 500	49 700	60 200
Conservering en restauratie	71 500	103 900	88 300
Beveiliging	179 500	144 800	154 800
Algemeen beheer			
Directie en secretariaat	136 000	164 600	161 800
Personeel	15 700	16 600	18 000
Financiele zaken	52 600	44 400	41 400
Algemene zaken	113 300	124 200	130 900
Gebouwen en terreinen	108 000	101 600	99 100
Totaal personeelslasten	**1 313 000**	**1 355 000**	**1 393 500**
Huisvestingslasten			
Ten laste van subsidie Erfgoedwet			
Huur gebouwen			
Vergoeding Rijksvastgoedbedrijf	405 600	409 100	920 600
Verzekeringen	8 600	-	-
Afschrijving op investeringen (bekostigd uit huisvestiingsubsidie OCW)	-	-	-
Onderhoud	-	989 000	-
Klein onderhoud	32 500	-	-
Uitzendkrachten	11 400	-	-
Dagelijks onderhoud	20 700	-	-
Contractonderhoud	24 400	-	-
Dotatie voorziening Groot Onderhoud	257 300	-	-
Overig			
Huur depot/restauratieatelier	10 600	10 000	-
Externe adviseurs	18 200	-	-
Niet ten laste van subsidie erfgoedwet			
Energie	109 700	120 000	111 400
Overig	-	5 000	62 500
Totaal huisvestingslasten	**899 000**	**1 533 100**	**1 094 500**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

	Werkelijk 2017 €	Begroting 2017 €	Werkelijk 2016 €
Afschrijvingen	**220 800**	**270 000**	**211 100**
Aankopen	**545 500**	**252 800**	**245 800**
Overige lasten			
Beheerslasten			
Bureau- en organisatiekosten	208 500	128 500	134 400
Kosten financiele administratie	39 000	26 000	32 600
Personeelszaken	113 000	57 000	108 200
Bewaking	8 300	12 000	7 800
Inkopen museumcafe	80 700	75 000	67 500
Inkopen Museumkaart	63 500	45 000	52 800
Inkopen museumwinkel	111 000	90 000	69 300
	624 000	**433 500**	**472 600**
Collectiefunctie			
Met aankopen samenhangende verwervingskosten	26 100	30 000	19 700
Collectiebeheer			
Registratie, administratie van bruikleenverkeer etc	-	5 000	-
Onderzoek en documentatie	800	-	800
Conservering en restauratie			
- Externe restauraties	1 200	15 000	3 200
- Materieel restauratie-atelier	1 700	5 000	1 200
	29 800	**55 000**	**24 900**
Publieksfunctie			
Projecten	739 600	663 000	657 100
Marketing en communicatie	232 200	212 000	143 800
Educatie	63 500	40 000	61 400
	1 035 300	**915 000**	**862 300**
Totaal overige lasten	**1 689 100**	**1 403 500**	**1 359 800**
TOTALE LASTEN	**4 667 400**	**4 814 400**	**4 304 700**
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	**- 750 900**	**- 239 700**	**- 1 663 800**
Saldo rentebaten/-lasten	1 700	10 000	11 900
EXPLOITATIESALDO	**- 749 200**	**- 229 700**	**- 1 651 900**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Toelichting op de categoriale en functionele exploitatierekening

FUNCTIONEEL --> / CATEGORIAAL ↓	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
BATEN				
Eigen inkomsten				
Publieksinkomsten				
Kaarverkoop	617 300	617 300	-	-
Inkomsten uit horeca-expl	254 600	254 600	-	-
Inkomsten uit museumwinkel	178 500	178 500	-	-
Cursussen	4 000	4 000	-	-
Rondleidingen	6 600	6 600	-	-
Publieksinkomsten buitenland	65 000	65 000	-	-
Totaal publieksinkomsten	**1 126 000**	**1 126 000**	**-**	**-**
Sponsorinkomsten				
Overige directe inkomsten				
Restauratie voor derden	-	-	-	-
Overige directe inkomsten	6 100	6 100	-	-
Totaal overige directe inkomsten	**6 100**	**6 100**	**-**	**-**
Totaal Directe inkomsten	**1 132 100**	**1 132 100**	**-**	**-**
Indirecte opbrengsten	53 700	-	-	53 700
Private middelen				
Waarvan particulieren incl. vriendenvereniging	**294 300**	**97 300**	**197 000**	**-**
Bedrijven	**20 800**	**20 800**	**-**	**-**
Private fondsen				
Vrijval langlopende schulden				
Bijdrage Dioraphte	7 500	4 400	2 200	900
Bijdrage Delden	2 500	1 500	700	300
Bijdrage Gobelinzaal	5 000	5 000	-	-

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

FUNCTIONEEL -->	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
CATEGORIAAL -->				
Projecten				
De Lairesse				
Bijdrage G J van Heek Jr Fonds	9 800	9 800	-	-
Bijdrage Prins Bernhard Cultuurfonds	4 100	4 100	-	-
Renaissance				
Bijdrage Turing Foundation	55 000	55 000	-	-
Bijdrage VSB Fonds	50 000	50 000	-	-
Bijdrage G J. van Heek Jr Fonds	50 000	50 000	-	-
Bijdrage Fonds 21	40 000	40 000	-	-
Bijdrage Prins Bernhard Cultuurfonds	25 000	25 000	-	-
Bijdrage BNG Cultuurfonds	20 000	20 000	-	-
Bijdrage Van Bylandt Stichting	5 000	5 000	-	-
Collectievorming				
Bijdrage G J van Heek Jr Fonds	50 000	-	50 000	-
Bijdrage Vereniging Rembrandt	87 500	-	87 500	-
Bijdrage Roelvink Fonds	25 000	-	25 000	-
Bijdrage Fransen Fonds	5 000	-	5 000	-
Bijdrage Overig	400	-	400	-
Totaal private fondsen	**441 800**	**269 800**	**170 800**	**1 200**
Goede doelenloterijen	-	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	**756 900**	**387 900**	**367 800**	**1 200**
Totaal eigen inkomsten	**1 942 700**	**1 520 000**	**367 800**	**54 900**
Subsidies				
Structureel OCW				
OCW Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	934 600	934 600		
OCW Erfgoedwet onderdeel huisvesting	897 300	525 400	264 400	107 500
Van huisvesting naar overige functies	2 800	800	2 000	-
OCW Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	414 200	-	414 200	-
OCW Kaderregeling onderzoek en wetenschap	-	-	-	-
Totaal structureel OCW	**2 248 900**	**1 460 800**	**680 600**	**107 500**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

FUNCTIONEEL -->	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
CATEGORIAAL --				
Incidentele verlaging instellingssubsidie i v m terugvordering saldo bestemmingsfonds Niet bestede subsidie OCW periode 2013-2016	- 175 500	-	-	- 175 500
Vooruitontvangen investeringsbijdragen OCW	- 486 600	- 284 900	- 143 400	- 58 300
Totaal structureel Provincie	70 000	70 000	-	-
Totaal structureel Gemeente	70 000	70 000	-	-
Totaal structurele publieke subsidies overig	-	-	-	-
Totale structurele subsdies	**1 726 800**	**1 315 900**	**537 200**	**- 126 300**
Incidentele publieke subsidies				
Vrijval langlopende schulden OCW				
In het kader van de Erfgoedwet				
Buiten het kader van de Erfrgoedwet				
DCE/14/633702	19 000	11 100	5 600	2 300
DCE/15/777791	-	-	-	-
Werkgelegenheid				
Loonkostensubsidie	12 300	12 300	-	-
Educatie				
Gemeente Enschede combinatiefunctionaris	8 400	8 400	-	-
Projecten				
De Lairesse				
Mondriaan Stichting	9 800	9 800	-	-
Renaissance				
Mondriaan Stichting	50 000	50 000	-	-
Digital Museum				
Mondriaan Stichting	50 000	50 000	-	-
De Aard der Dingen				
Mondriaan Stichting	1 100	1 100	-	-
Collectievorming				
Mondriaan Stichting	96 400	-	96 400	-
Totaal incidentele publieke subsidies	**247 000**	**142 700**	**102 000**	**2 300**
Totaal subsidies	**1 973 800**	**1 458 600**	**639 200**	**- 124 000**
TOTALE BATEN	**3 916 500**	**2 978 600**	**1 007 000**	**- 69 100**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

FUNCTIONEEL --> / CATEGORIAAL --> / LASTEN	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
Personeelslasten				
Publieksfunctie				
Vaste presentatie	32 400	32 400	-	-
Tijdelijke presentatie	208 500	208 500	-	-
Marketing en communicatie	117 200	117 200	-	-
Educatie	33 000	33 000	-	-
Bewaking	144 600	144 600	-	-
Museumcafe	22 700	22 700	-	-
Colectiefunctie				
Onderzoek en registratie	63 500	-	63 500	-
Conservering en restauratie	71 500	-	71 500	-
Verwerven & afstoten	14 500	-	14 500	-
Beveiliging	179 500	-	179 500	-
Algemeen beheer:				
Directie en secretariaat	136 000	-	-	136 000
Personeelszaken	15 700	-	-	15 700
Financiele zaken	52 600	-	-	52 600
Algemene zaken	113 300	-	-	113 300
Gebouwen en terreinen	108 000	-	-	108 000
Totaal personeelslasten	**1 313 000**	**558 400**	**329 000**	**425 600**
Huisvestingslasten				
In het kader van de Erfgoedwet				
Huur gebouwen	405 600	237 500	119 500	48 600
Vergoeding Rijksvastgoedbedrijf				
Verzekeringen	8 600	5 000	2 500	1 000
Afschrijving op investeringen (bekostigd uit huisvestingsubsidie OCW)	-	-	-	-
Onderhoud				
Klein onderhoud	32 500	19 000	9 600	3 900
Uitzendkrachten	11 400	6 700	3 400	1 400
Dagelijks onderhoud	20 700	12 100	6 100	2 500
Contractonderhoud	24 400	14 300	7 200	2 900
Dotatie voorziening groot onderhoud	257 300	150 700	75 800	30 800

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

FUNCTIONEEL -->	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
CATEGORIAAL -->				
Vervolg huisvestingslasten				
Overig				
Huur depot/restauratieatelier	10 600	-	10 600	-
Externe adviseurs	18 200	10 700	5 400	2 200
Buiten het kader van de Erfgoedwet				
Energie	109 700	64 200	32 300	13 100
Totaal huisvestingslasten	**899 000**	**520 200**	**272 400**	**106 400**
Afschrijvingen	**220 800**	**129 300**	**65 100**	**26 500**
Aankopen	**545 500**	-	**545 500**	-
Overige lasten				
Beheerslasten				
Bureau- en organisatiekosten				
- Porti- en vrachtkosten	5 700	-	-	5 700
- Telefoon- en faxkosten	14 900	-	-	14 900
- Reis- en verblijfkosten	10 300	-	-	10 300
- Representatiekosten	9 500	-	-	9 500
- Kosten vrijwilligers	31 400	31 400	-	-
- Contributies beroepsorganisaties	12 800	-	-	12 800
- Kantoorbenodigdheden	2 200	-	-	2 200
- Verzekeringen	2 100	-	-	2 100
- Druk- en bindwerk intern	17 100	-	-	17 100
- Onderhoud hard- en software	48 200	-	-	48 200
- Overig	54 300	-	-	54 300
	208 500	**31 400**	-	**177 100**
Kosten financiele administratie				
- Accountant	35 000	-	-	35 000
- Bankkosten	4 000	-	-	4 000
	39 000	-	-	**39 000**
Personeelszaken				
- Uitbesteding personeelsadministratie	2 900	1 900	1 000	-
- ARBO-managementgroep	5 100	3 400	1 700	-
- Ziekteverzuimverzekering	6 900	4 500	2 400	-
- Overig	800	-	-	800
- Opleidingen	400	-	-	400
- Uitzendkrachten	87 500	87 500	-	-
- Inhuur externe adviseurs	9 400	-	-	9 400
	113 000	**97 300**	**5 100**	**10 600**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf . ...

FUNCTIONEEL -->	Totaal	Publieks-functie	Collectie-functie	Algemeen beheer
CATEGORIAAL -->				
Bewaking en beveiliging				
- Aansluiting meldkamer	1 600	-	1 600	-
- Dienstkleding	2 400	1 400	1 000	-
- Opleidingen	2 200	1 300	900	-
- Overige bewakingskosten	2 100	1 300	800	-
	8 300	**4 000**	**4 300**	**-**
Inkopen museumcafe	80 700	80 700	-	-
Inkopen museumkaart	63 500	63 500	-	-
Inkopen museumwinkel	111 000	111 000	-	-
	255 200	**255 200**	**-**	**-**
Totaal beheerslasten	**624 000**	**387 900**	**9 400**	**226 700**
Collectiefunctie				
Met bruiklenen samenhangende verwervingskosten (transporten en verzekering)	26 100	-	26 100	-
Collectiebeheer				
Registratie, administratie van bruikleenverkeer etc				
Onderzoek en documentatie	800	-	800	-
Conservering en restauratie				
- Externe restauraties	1 200	-	1 200	-
- Materieel restauratie-atelier	1 700	-	1 700	-
Totaal collectiefunctie	**29 800**	**-**	**29 800**	**-**
Publieksfunctie				
Presentaties	739 600	739 600	-	-
Marketing en communicatie	232 200	232 200	-	-
Educatie	63 500	63 500	-	-
Totaal publieksfunctie	**1 035 300**	**1 035 300**	**-**	**-**
Totaal overige lasten	**1 689 100**	**1 423 200**	**39 200**	**226 700**
TOTALE LASTEN	**4 667 400**	**2 631 100**	**1 251 200**	**785 200**
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	- 750 900	347 500	- 244 200	- 854 300
Saldo rentebaten/-lasten	1 700	-	-	1 700
Mutatie aankoopfonds	-	-	-	-
SALDO UIT BEDRIJFSVOERING	**- 749 200**	**347 500**	**- 244 200**	**- 852 600**
Toerekening Algemeen beheer	-	560 300	292 300	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-	**- 212 800**	**- 536 500**	-
Aantal directe uren	31 692	20 825 66%	10 867 34%	-

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.
datum 13 APR. 2018
paraaf .....

Overzicht huisvestingslasten

		€
Subsidie OCW Huisvesting		1 527 300
Onttrekking wegens investeringen (onder huisvestingssubsidie OCW)		6 500
Onttrekkingen (lasten)		
Toeslagen aan RVB	405 600	
Loonkosten eigen organisatie beheer en behoud	108 000	
Verzekeringen	8 600	
Afschrijvingen op investeringen	-	
Kosten dagelijks onderhoud		
Klein Onderhoud	56 900	
Overig onderhoud	32 100	
Kosten groot onderhoud		
Dotatie voorziening	257 300	
Overig		
Huur depot	10 600	
Externe adviseurs	18 200	
Totaal onttrekkingen		897 300
Toevoegingen (baten)		
Vrijval investeringsubsidie	-	
Overige baten	-	
Totaal toevoegingen		-
Saldo huisvestingssubsidie		623 500
Besteed aan publieks- en -collectiefunctie		2 800
Saldo eindbalans		620 700

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Resultaatbestemming 2017

	€
Exploitatiesaldo	- 749 200
Mutaties bestemmingsfondsen OCW	
Onttrekking aan bestemmingsfonds Niet bestede subsidie OCW periode 2013-2016	175 500
Reguliere onttrekking aan het bestemmingsfonds OCW- Projectsubsdie Veiligheid	77 900
Onttrekking aan het bestemingsfonds OCW - Projectsubsdie Veiligheid	229 900
Reguliere onttrekking aan het bestemingsfonds OCW - Projectsubsidie Technisch vervangingsondehoud	9 200
Onttrekking aan het bestemingsfonds OCW - Projectsubsidie Technisch vervangingsondehoud	256 700
Exploitatiesaldo na mutaties bestemmingsfondsen en -reserves OCW	-

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Rapportage in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT)

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

bedragen x € 1	**mevr. H. Hoving**	
Functiegegevens	**Adjunct-directeur**	
Kalenderjaar	2017	2016
Periode functievervulling in het kalenderjaar	1/1-31/5	1/6-31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderkaar	5	7

Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum

Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 176	€ 175
Maxima op basis van op basis van de normbedragen per maand	18500	24000
Individueel toepasselijk maximum	92500	162000

Bezoldiging

Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief?	Ja, € 88,89	Ja, € 88,71
Bezoldiging in de betreffende periode	16400	22000
Totale bezoldiging gehele periode	38400	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	nvt	nvt
Totale bezoldiging, exclusief BTW	16400	24000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n v t	n v t

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

bedragen x € 1	**mevr. H. Hoving**	**Drs. K.A. Odding**
Functiegegevens	Adjunct-directeur	Directeur-bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/6– 31/12	1/1–31/12
Deeltijdfactor in fte	0,23	0,44
Gewezen topfunctionaris?	Ja	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Nee	Nee
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare omkostenvergoedingen	22000	64800
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0
Subtotaal	*22000*	*64800*
Individueel WNT-maximum	24284	80436
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0
Totaal bezoldiging	**22000**	**64800**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n v t	n v t

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Vervolg Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/6– 31/12	1/1– 31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	0,13	0,89
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	22000	92781
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0
Totaal bezoldiging 2016	**22000**	**92781**

Toezichthoudende topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

Naam topfunctionaris	Functie
Drs. J.W. Boomkamp	Voorzitter
Drs. M.J.A. Altink	Lid
Mr. Dr. E. Helder	Plv. voorzitter
Mr. G.J. Jansen	Lid
Drs. J. Kiers	Lid
I. Kleinsman	Lid

* De directeur-bestuurder en de leden van de Raad van Toezicht zijn niet in loondienst van de stichting. Van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn en uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband is dan ook geen sprake.

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Overzicht functies en nevenfuncties Raad van Toezicht en bestuur

Lid R.v.T. RMT	Functie	Nevenfuncties
Altink, M.J.A.	CEO Knyfe Ealdormann B.V.	- Lid Raad van Toezicht Kaliber Kunstenschool - Voorzitter Stichting Academia Musica - Voorzitter GMR Consent Scholengroep - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe - Lid Raad van Toezicht Museum TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht G.J. van Heek Jr. Fonds - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe Fonds - Bestuurder Stichting Steunfonds TwentseWelle
Boomkamp, W.J.	Voorzitter College van Bestuur Saxion Hogeschool Lid Bestuur Vereniging Hogescholen Vice voorzitter bestuur Studielink	- Voorzitter Raad van Toezicht SOTOG, speciaal onderwijs zmlk en zmok - Vice voorzitter Raad van Commissarissen Beter Wonen, woningcorporatie - Lid Raad van Commissarissen Aqua+, sprinklerinstallaties - Lid Raad van Advies CITO - Lid Raad van Advies international school Eerde - Voorzitter Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe - Voorzitter Raad van Toezicht Museum TwentseWelle - Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle - Voorzitter Raad van Toezicht G.J. van Heek Jr. Fonds - Voorzitter Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe Fonds - Bestuurder Stichting Steunfonds TwentseWelle
Helder, E.	Staatsraad, lid van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State	- Collegelid Actal, adviescollege toetsing regeldruk - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe - Lid Raad van Toezicht Museum TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht G.J. van Heek Jr. Fonds - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe Fonds - Bestuurder Stichting Steunfonds TwentseWelle - Lid Raad van Advies faculteit rechtsgeleerdheid Rijksuniversiteit Groningen - Lid Comité van Aanbeveling Algemene Studenten Vereniging Taste Enschede
Jansen, G.J.	Laatste functie: Voormalig commissaris van de Koningin in de provincie Overijssel tot december 2011 Adviseur openbaar bestuur (gemeenten, provincies, ministerie BZK).	- Voorzitter tijdelijke Commissie IPO (Zeeland) - Adviseur herindeling Vijfheerenlanden (ministerie BZK) - Bestuurlijke aanjager LV WOZ (ministerie BZK) - Kwartiermaker Regio Noord-Veluwe - Voorzitter Vereniging Overijssels Reght en Geschiedenis VORG - Lid Raad van Advies ACTAL tot medio 2017 - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe - Lid Raad van Toezicht Museum TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht G.J. van Heek Jr. Fonds - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe Fonds - Bestuurder Stichting Steunfonds TwentseWelle - Voorzitter Raad van Commissarissen Waterleidingmaatschappij Drenthe tot 1-9-2017 - Voorzitter beleggingsvereniging "Blauwvinger" Zwolle

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

vervolg overzicht

Kiers, J.	Directeur Amsterdam Museum en Museum Willet-Holthuysen	- Bestuurslid Gouden Ganzenveer - Lid Raad van Advies voor de restauratie van de Gouden Koets - Lid DB ACI (Amsterdamse Culturele Instellingen) - Vicevoorzitter bestuur OAM (Overleg Amsterdamse Musea) - Bestuurslid Stichting Samenwerkende Musea - Bestuurslid Stichting Werkspoormuseum - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe - Lid Raad van Toezicht Museum TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht G.J. van Heek Jr. Fonds - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe Fonds - Bestuurder Stichting Steunfonds TwentseWelle
Kleinsman, I.	Camera Journalist	- Bestuurslid stichting " Ledeboerbank Almelo ". - Lid Bestuur Fransenfonds - Bestuurslid en secretaris Stichting " Kunsten Op Straat" Diepenheim - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe - Lid Raad van Toezicht Museum TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle - Lid Raad van Toezicht G.J. van Heek Jr. Fonds - Lid Raad van Toezicht Rijksmuseum Twenthe Fonds - Bestuurder Stichting Steunfonds TwentseWelle - Bestuurslid Stichting TWENTEMENT
Odding,K.A.	Directeur bestuurder Rijksmuseum Twenthe Directeur bestuurder Museum TwentseWelle Directeur bestuurder Stichting Personeelsbelangen TwentseWelle Directeur O dubbel d BV	- Penningmeester Stichting Eternally Yours - Lid Commissie Pilotprojecten Mondriaan Fonds - Jurylid BNG Erfgoedprijs - Raad van Advies Centrum Wetenschapscommunicatie Universiteit Utrecht - Directeur bestuurder G.J. van Heek Jr. Fonds - Directeur bestuurder Rijksmuseum Twenthe Fonds

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

datum 13 APR. 2018

paraaf .....

Tel: +31 (0)74 276 42 00
Fax: +31 (0)74 276 43 00
info@bdo.nl
www.bdo.nl

BDO Audit & Assurance B.V.
Postbus 275, 7550 AG Hengelo
Mosweg 42, 7556 PG Hengelo
Nederland

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van Stichting Rijksmuseum Twenthe
Afgegeven ten behoeve van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Rijksmuseum Twenthe te Enschede gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Rijksmuseum Twenthe op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Rijksmuseum Twenthe zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Statutair gevestigd te Eindhoven en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 17171186.
BDO Audit & Assurance B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam "BDO" optreden.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Hengelo, 13 april 2018

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. R.W. van Hecke RA